

14

Besluit van 10 december 1991 betreffende Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 4 juni 1991, nr. DGVgz/VVP/L/U-690751, gedaan in overeenstemming met Onze Minister van Economische Zaken en de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;

Overwegende, dat uitvoering moet worden gegeven aan de Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 14 juni 1989 (89/395/EEG) (PbEG L 186) tot wijziging van de Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 18 december 1987 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake etikettering en presentatie van levensmiddelen bestemd voor de eindverbruiker alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame (79/112/EEG) (PbEG L 33)

Overwegende, dat door de wijziging van laatstgenoemde richtlijn, de algemene etiketteringsvoorschriften voor levensmiddelen, zoals die reeds golden voor voorverpakte, voor de eindverbruiker bestemde eet- en drinkwaren, met ingang van 20 juni 1992 ook van toepassing zijn op voor instellingen bestemde eet- en drinkwaren;

Overwegende, dat tevens uitvoering moet worden gegeven aan de Richtlijn van de Commissie van 16 januari 1991 tot wijziging van Richtlijn 79/112/EEG van de Raad met betrekking tot de vermelding van de aroma's in de lijst van ingrediënten die op het etiket van levensmiddelen wordt vermeld (91/72/EEG) (PbEG L 42);

Overwegende, dat voorts uitvoering moet worden gegeven aan de Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 14 juni 1989 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake vermeldingen of merktekens die het mogelijk maken de partij waartoe een levensmiddel behoort te identificeren (89/396/EEG) (PbEG L 186);

Overwegende, dat de ter uitvoering van die richtlijnen gestelde regels, neergelegd in het Algemeen Aanduidingenbesluit (Warenwet) (Stb. 1981, 621) en paragraaf 3 van het Hoeveelheidsaanduidingenbesluit (Warenwet)(Stb. 1980, 223) voor zover betrekking hebbend op eet- en drinkwaren, derhalve moeten worden herzien.

Overwegende, dat het uit oogpunt van goede voorlichting omtrent waren gewenst is dat de algemene regels met betrekking tot aandui-

dingen en vermeldingen, zoveel mogelijk ook van toepassing zijn op alle niet-voorverpakte eet- en drinkwaren;

Gelet op de artikelen 1, vierde en vijfde lid, 8, onderdelen a en c, 14 en 22 van de Warenwet (Stb. 1988, 360), en op artikel II, eerste lid, van de Wijzigingswet 1988 Warenwet (Stb. 358), jo artikel 14 van de Warenwet (Stb. 1935, 973);

Gehoord de Adviescommissie Warenwet (advies van 22 augustus 1990, nr 14 179/(2)5);

De Raad van State gehoord (advies van 11 september 1991, nr. W13.91 0297);

Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur van 26 november 1991, VVP/L-692378, uitgebracht in overeenstemming met Onze Minister van Economische Zaken en de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;

Hebben goedgevonden en verstaan:

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1

1. In dit besluit en in de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. *instellingen*: restaurants, ziekenhuizen, kantines en andere soortgelijke instellingen;
- b. *verpakking*: het verpakkingsmateriaal waarin een waar wordt verpakt alvorens die waar ten verkoop wordt aangeboden, waarbij dat verpakkingsmateriaal de waar geheel of ten dele bedekt of kan bedekken, maar zodanig dat de inhoud niet kan worden veranderd zonder dat het verpakkingsmateriaal wordt geopend of aangetast;
- c. *voorverpakte eet- of drinkwaar*: de verkoopeenheid die bestemd is als zodanig aan de eindverbruiker of aan een instelling te worden afgeleverd en bestaat uit een eet- of drinkwaar en haar verpakking;
- d. *verpakte eet- of drinkwaar*: de verkoopeenheid die niet bestemd is als zodanig aan de eindverbruiker of aan instellingen te worden afgeleverd en bestaat uit een eet- of drinkwaar en haar verpakking of haar recipint;
- e. *ingrediënt*: iedere grondstof die bij de bereiding van een eet- of drinkwaar is gebruikt en die als zodanig of als omzettingsprodukt in de waar aanwezig is;
- f. *technologische hulpmiddelen*: stoffen die op zichzelf niet als voedsel-ingrediënt worden geconsumeerd, die bij de verwerking van grondstoffen, eet- en drinkwaren of voedsel-ingrediënten bewust worden gebruikt om tijdens de bewerking of verwerking aan een bepaald technisch doel te beantwoorden en die kunnen leiden tot de onbedoelde maar technisch onvermijdelijke aanwezigheid van residuen van deze stoffen of derivaten ervan in het eindprodukt, mits deze residuen geen gevaar voor de gezondheid opleveren en geen technologische gevolgen voor het eindprodukt hebben;
- g. *opgietsvloeistof*: een al dan niet bevroren of diepgevroren vloeistof, voor zover deze slechts van ondergeschikt belang is ten opzichte van de essentiële bestanddelen van de betrokken waar en derhalve niet doorslaggevend is voor de aankoop;
- h. *produktiepartij*: een verzameling verkoopeenheden van een eet- of drinkwaar die onder vrijwel identieke omstandigheden zijn geproduceerd, vervaardigd of verpakt, en waarvan de grootte is vastgesteld door de betrokken verhandelaar.

2. Voor de toepassing van dit besluit, behoudens artikel 29, worden de als verhandelen aan te merken handelingen, voor wat betreft het te koop aanbieden, beperkt tot het te koop aanbieden op de plaats van verkoop.

3. Voor de toepassing van dit besluit worden eet- of drinkwaren die van onderling verschillende samenstelling zijn en waarvoor een zelfde aanduiding pleegt te worden gebezigd, aangemerkt als een zelfde eet- of drinkwaar.

4. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid, onderdeel c, wordt onder een voorverpakte eet- of drinkwaar niet verstaan:

a. eet- en drinkwaren die op de plaats van verkoop aan particulieren op verzoek van de koper zijn verpakt;

b. eet- en drinkwaren die op de plaats van verkoop aan particulieren met het oog op de onmiddellijke verkoop zijn verpakt;

c. eet- en drinkwaren die in het kader van markt- of straathandel, handel te water, dan wel verkoop aan huizen van particulieren, in de onderneming van de verkoper met het oog op de onmiddellijke verkoop aan particulieren zijn verpakt;

d. eet- en drinkwaren die in opdracht van de koper zijn voorverpakt teneinde door de koper in het kader van een maaltijdverstrekking te worden afgeleverd; alsmede

e. eet- en drinkwaren die in een fantasie-verpakking, zoals figuurtjes of souvenir-artikelen, worden verhandeld.

5. Indien een grondstof van een eet- of drinkwaar bestaat uit meerdere bestanddelen, worden deze als afzonderlijke grondstoffen van de eet- of drinkwaar beschouwd.

6. Bestanddelen van een grondstof, die tijdens de bereiding tijdelijk daaraan worden onttrokken en er vervolgens weer in worden verwerkt in een hoeveelheid die het aanvankelijk gehalte niet overschrijdt, worden, in afwijking van het bepaalde in het vijfde lid, niet als afzonderlijke grondstof beschouwd.

7. Als ingrediënten worden niet aangemerkt grondstoffen die worden gebruikt als technologische hulpmiddelen.

8. Als ingrediënten worden niet aangemerkt grondstoffen die worden gebruikt als levensmiddelenadditieven, vermeld in bijlage II, en die in de eet- of drinkwaar waarvan zij deel uitmaken, geen technologische functie vervullen.

9. Dit besluit is niet van toepassing op eet- en drinkwaren, bedoeld in de Verordening Akk Cacao en chocoladeprodukten 1974, met uitzondering van eetwaren aangeduid als «cacaofantasie» of «imitatie-chocolade».

10. Dit besluit is niet van toepassing op door liefdadigheidsinstellingen uit te delen eet- of drinkwaren.

Artikel 2

Het is verboden eet- of drinkwaren te verhandelen anders dan met inachtneming van de voorschriften in dit besluit gesteld met betrekking tot hun aanduiding en tot het bezigen van vermeldingen of voorstellingen.

§ 2. De aanduiding

Artikel 3

Bij de verhandeling van voorverpakte, verpakte of onverpakte eet- of drinkwaren moet, met inachtneming van de bij of krachtens dit besluit terzake gestelde regels, de van toepassing zijnde aanduiding worden gebezigd.

Artikel 4

1. De aanduiding, bedoeld in artikel 3, is de aanduiding voorgescreven in de wettelijke bepalingen die op de betrokken eet- of drinkwaar van toepassing zijn. Bij het ontbreken van dergelijke bepalingen is de aanduiding:

- a. de benaming die uitsluitend mag worden gebezigd voor de eet- of drinkwaar waaraan die benaming in een wettelijk voorschrift is voorbehouden; dan wel
- b. de algemeen gebruikelijke benaming van de betrokken waar; dan wel
- c. een omschrijving van de betrokken waar en zonedig van de wijze waarop die waar kan worden gebruikt, welke zo duidelijk is gesteld dat de koper de ware aard van de waar kan begrijpen en haar kan onderscheiden van soortgelijke waren waarmede zij zou kunnen worden verward.

2. Een fabrieks- of handelsmerk of een fantasienaam mag niet in de plaats treden van de aanduiding van de betrokken eet- of drinkwaar.

3. De aanduiding moet een aanwijzing omvatten of vergezeld zijn van een aanwijzing inzake de fysische toestand waarin de eet- of drinkwaar zich bevindt of de specifieke behandeling die zij heeft ondergaan, indien zonder een dergelijke aanwijzing voor de koper met betrekking tot de waar een verkeerde indruk wordt gewekt of kan worden gewekt.

4. In het geval van een eet- of drinkwaar die met ioniserende stralen is behandeld, is de in het derde lid bedoelde aanduiding inzake de specifieke behandeling die zij heeft ondergaan, een van de volgende:

- «doorstraald»;
- «door straling behandeld»;
- «met ioniserende straling behandeld».

§ 3. Vermeldingen

Artikel 5

1. Bij de verhandeling van voorverpakte eet- of drinkwaren moeten, met inachtneming van de bij of krachtens dit besluit gestelde regels, de volgende vermeldingen worden gebezigd:

- a. een lijst van ingrediënten;
- b. de netto-hoeveelheid;
- c. de datum van minimale houdbaarheid, onderscheidenlijk de uiterste consumptiedatum;
- d. een aanwijzing omtrent bewaring en gebruik;
- e. gegevens omtrent de producent, verpakker of verkoper;
- f. de plaats van oorsprong of herkomst;
- g. het alcoholgehalte;
- h. de productiepartij.

2. Bij de verhandeling van niet-voorverpakte eet- of drinkwaren als bedoeld in artikel 1, vierde lid, onderdeel e, moet, met inachtneming van de bij of krachtens dit besluit gestelde regels, in ieder geval de vermelding van de netto-hoeveelheid en van de productiepartij worden gebezigd.

3. Bij de verhandeling van niet-voorverpakte eet- of drinkwaren als bedoeld in artikel 1, vierde lid, onderdelen b en c, moet, met inachtneming van de bij of krachtens dit besluit gestelde regels, in ieder geval de vermelding van de netto-hoeveelheid worden gebezigd.

4. Bij de verhandeling van verpakte eet- of drinkwaren moet, met inachtneming van de bij of krachtens dit besluit gestelde regels, een vermelding betreffende de productiepartij worden gebezigd.

Artikel 6

1. De vermelding van de lijst van ingrediënten, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel a, moet zonder onderbreking geschieden in de volgorde van afnemend gewicht waarin de ingrediënten bij de bereiding zijn gebruikt, voorafgegaan door het woord «ingrediënten». Een gewichtstolerantie van 10% relatief is daarbij toegestaan.

2. Als gewicht in de zin van het eerste lid mag worden aangemerkt bij geconcentreerde of gedroogde ingrediënten die in gedehydrateerde toestand in de waar aanwezig zijn: het gewicht vóór het concentreren of drogen, indien deze ingrediënten worden aangeduid met de naam van het ingrediënt vóór het concentreren of drogen.

3. Als gewicht in de zin van het eerste lid moet worden aangemerkt bij het ingrediënt water en bij vluchtige ingrediënten: het gewicht van de hoeveelheid waarin zij in de waar aanwezig zijn, met dien verstande dat de hoeveelheid water wordt bepaald door de hoeveelheid van de waar te verminderen met de som van de hoeveelheden van andere ingrediënten dan water.

4. Het ingrediënt water mag worden aangemerkt als niet in de waar aanwezig, indien de uitkomst, bedoeld in het derde lid, 5% of minder van de totale hoeveelheid van de waar bedraagt.

5. Het ingrediënt water mag tevens worden aangemerkt als niet in de waar aanwezig,

a. indien dit tijdens de bereiding alleen is gebruikt om een geconcentreerd of gedehydrateerd ingrediënt in zijn oorspronkelijke toestand terug te brengen;

b. indien dit water deel uitmaakt van een opgietsvloeistof, zoals nader omschreven in artikel 14, tweede lid, welke gewoonlijk niet wordt geconsumeerd.

Artikel 7

1. Ingrediënten moeten worden vermeld met hun specifieke naam; artikel 4, behoudens het vierde lid, is van overeenkomstige toepassing.

2. In afwijking van het eerste lid:

a. mogen ingrediënten, omschreven in bijlage I, worden vermeld met de daar vermelde groepsnaam, met inachtneming van de voorschriften voor zover daarbij aangegeven;

b. moeten ingrediënten behorende tot een van de in bijlage II vermelde categorieën levensmiddelenadditieven worden vermeld met de in die bijlage aangegeven naam van de betrokken categorie, met uitzondering van gemodificeerd zetmeel; deze vermelding moet worden gevolgd door:

– de voor het ingrediënt gebruikelijke naam, of

– het voor dat ingrediënt vastgestelde EEG-nummer, dan wel, bij het ontbreken van een dergelijk EEG-nummer:

– het voorlopige nummer als bedoeld in de Bijlage bij de Richtlijn van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 22 juli 1983 tot invoering van overgangsmaatregelen van de vermelding van bepaalde ingrediënten bij de etikettering van levensmiddelen die voor de eindverbruiker bestemd zijn (83/463/EEG) (PbEG L 255);

c. moet, indien een ingrediënt dat behoort tot meer categorieën van de in bijlage II vermelde levensmiddelenadditieven, die categorie worden vermeld welke overeenkomt met de voornaamste functie van dit ingrediënt in de waar;

d. mag, indien in de eet- of drinkwaar aanwezig zijn verschillende ingrediënten welke behoren tot één categorie levensmiddelenadditief als

bedoeld in bijlage II, de naam van die categorie in het meervoud worden vermeld.

3. In afwijking van het eerste lid, moeten aroma's worden vermeld met inachtneming van het volgende:

a. aroma's moeten worden vermeld met hetzij de term «aroma'(s)», hetzij een meer specifieke vermelding of een beschrijving van het aroma;

b. de term «natuurlijk» of elke andere uitdrukking die in wezen dezelfde betekenis heeft, mag alleen worden gebruikt voor aroma's waarvan de aromatiserende component uitsluitend aromastoffen bevat als omschreven in artikel 1, eerste lid, onderdeel b, of aromatiserende preparaten als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdeel c, van het Warenwetbesluit Aroma's;

c. indien de vermelding van het aroma een verwijzing bevat naar de dierlijke of plantaardige oorsprong of aard van de gebruikte stoffen, mag de term «natuurlijk» of elke andere uitdrukking die in wezen dezelfde betekenis heeft, alleen worden gebruikt wanneer de aromatiserende component werd geïsoleerd door fysische dan wel enzymatische of microbiologische procédés of door traditionele levensmiddelenbereidingswijzen, uitsluitend of vrijwel uitsluitend uitgaande van de betrokken eet- of drinkwaar of het betrokken uitgangsmateriaal voor de bereiding van aroma's.

4. Indien artikel 1, vijfde lid, van toepassing is, mag in afwijking van het bepaalde in het eerste lid, de vermelding van de afzonderlijke grondstoffen worden vervangen door de vermelding van de grondstof waarvan zij een bestanddeel vormen, indien deze naam een bij of krachtens enig wettelijk voorschrift vastgestelde naam is, dan wel algemeen bekend is, en die grondstof.

a. hetzij voor ten minste 25% in de eet- of drinkwaar aanwezig is, in welk geval die naam onmiddellijk moet worden gevolgd door een tussen haken geplaatste lijst van de bestanddelen van die grondstof in de volgorde van afnemend gewicht waarin die bestanddelen bij de bereiding van de grondstof zijn gebruikt;

b. hetzij voor minder dan 25% in de eet- of drinkwaar aanwezig is, in welk geval, indien zich in die grondstof levensmiddelenadditieven als bedoeld in bijlage II bevinden, deze levensmiddelenadditieven onmiddellijk achter de eerder bedoelde naam moeten worden vermeld.

Het bepaalde in artikel 1, achtste lid, is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 8

1. In afwijking van artikel 6, eerste lid, mogen voor waren die zijn geconcentreerd of gedroogd en waaraan water moet worden toegevoegd om deze voor gebruik gereed te maken, in plaats van het woord «ingrediënten» worden gebezigd de woorden «ingrediënten van de waar na toebereiding» of woorden van gelijke strekking, gevolgd door een lijst van de in de waar aanwezige ingrediënten met een opsomming in de volgorde van de hoeveelheden na de bedoelde toevoeging.

2. In afwijking van artikel 6, eerste lid, mag in plaats van het woord «ingrediënten» worden gebezigd de woorden «ingrediënten in wisselende verhouding» of woorden van gelijke strekking, gevolgd door een lijst van de in de waar aanwezige grondstoffen in een willekeurige volgorde, voor eetwaren

– hetzij bestaande uit een mengsel van vruchten of groenten;

– hetzij bestaande uit een mengsel van specerijen of kruiden;

tenzij één of meer van deze vruchten, groenten, specerijen of kruiden aanmerkelijk in gewicht overheerst.

Artikel 9

De in artikel 5, eerste lid, onderdeel a, bedoelde lijst van ingrediënten behoeft niet te worden vermeld ten aanzien van

- a. verse groenten, vers fruit en aardappelen, tenzij deze produkten zijn geschild, gesneden of een andere soortgelijke behandeling hebben ondergaan;
- b. water met koolzuur indien het water met een benaming is aangeduid waaruit die hoedanigheid blijkt;
- c. gistingsazijn, uitsluitend indien deze afkomstig is van één basisprodukt en mits daaraan geen ander ingrediënt is toegevoegd;
- d. kaas, boter, gezuurde melk en gezuurde room, indien er geen andere ingrediënten zijn gebruikt dan melkbestanddelen, enzymen en culturen van micro-organismen, of andere ingrediënten dan keukenzout, die noodzakelijk zijn voor de bereiding van kaas, niet zijnde verse kaas of smeltkaas;
- e. dranken verkregen door alcoholische gisting – likeurwijn daaronder begrepen – met een gehalte van 1,2 of meer volumeprocenten alcohol bepaald bij 20° C, en gedistilleerde dranken;
- f. gerectificeerde alcohol waarvan het alcoholgehalte al dan niet zodanig is verlaagd dat deze geschikt wordt voor menselijke consumptie;
- g. een eet- of drinkwaar welke bestaat uit één ingrediënt, indien haar aanduiding dat ingrediënt aangeeft.

Artikel 10

1. Indien door een aanduiding of een vermelding een bijzondere nadruk wordt gelegd op de aanwezigheid of het lage gehalte van een of meer ingrediënten die van wezenlijk belang zijn voor de eigenschappen van de waar, moet het percentage waarin dat ingrediënt of die ingrediënten in de waar zijn verwerkt, vermeld worden bij de aanduiding, dan wel in de lijst van ingrediënten.

2. Het eerste lid is niet van toepassing indien de gebezigde aanduiding de aanduiding is die voortvloeit uit het bepaalde in artikel 4, eerste lid.

3. Het eerste lid is niet van toepassing op ingrediënten die ter verhoging van de smaak of het aroma in kleine hoeveelheid in de waar aanwezig zijn, zoals aroma's, kruiden en likeuren.

§ 3.2 De netto-hoeveelheid

Artikel 11

1. Onder netto-hoeveelheid, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel b, wordt verstaan de hoeveelheid van een eet- of drinkwaar die in elk geval in de verpakking aanwezig is. Zij moet worden uitgedrukt

- in volume-eenheden bij drinkwaren en vloeibare eetwaren, en
 - in massa-eenheden bij andere eetwaren,
- waarbij gebruik wordt gemaakt van liters, centiliters of milliliters, respectievelijk kilogrammen of grammen.

2. De netto-hoeveelheid uitgedrukt in volume-eenheden wordt bepaald

- a. bij de temperatuur waarbij de waar ten verkoop voorhanden pleegt te worden gehouden, in geval van diepgevroren of bevroren drinkwaren en vloeibare eetwaren;

- b. bij een temperatuur van 20° C, indien het betreft een in een andere toestand verkerende drinkwaar of vloeibare eetwaar dan in onderdeel a bedoeld.

3. Indien op grond van wettelijke bepalingen een bepaalde soort hoeveelheid, zoals nominale hoeveelheid of gemiddelde hoeveelheid moet worden vermeld, is in afwijking van het bepaalde in het eerste lid,

die hoeveelheid de netto-hoeveelheid in de zin van artikel 5, eerste lid, onderdeel b.

4. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid mag de hoeveelheid van een voorverpakte eetwaar behorende tot een der hierna genoemde categorieën, zijn uitgedrukt in een aantal stuks:

- a. beschuit;
- b. bakkerswaren, die in de regel per stuk of aantal stuks worden verkocht, voor zover zij, gehoord de Adviescommissie Warenwet, door Onze Minister zijn aangewezen;
- c. verse groenten of verse vruchten die ook onverpakt per stuk of aantal stuks plegen te worden verkocht;
- d. eende- of ganzeëieren;
- e. suikerwerk dat ook onverpakt per stuk of aantal stuks pleegt te worden verkocht.

5. In afwijking van het eerste lid mag voor een voorverpakte eet- of drinkwaar waarvan de hoeveelheid ingevolge het vierde lid in een aantal stuks mag zijn uitgedrukt, een zodanige hoeveelheidsvermelding achterwege worden gelaten, indien het aantal stuks van die eet- of drinkwaar zonder opening van de verpakking van buitenaf duidelijk kan worden gezien en gemakkelijk kan worden geteld.

Artikel 12

1. Indien een voorverpakte eet- of drinkwaar bestaat uit een aantal verpakte eenheden die ook als afzonderlijke verkoopeenheden aan eindverbruikers plegen te worden verhandeld, en die elk een zelfde hoeveelheid van die eet- of drinkwaar bevatten, moet:

- a. de vermelding van de hoeveelheid van die voorverpakte eet-of drinkwaar aangeven het totale aantal van vorenbedoelde verpakte eenheden, gevolgd door de netto-hoeveelheid van de eet- of drinkwaar, die één verpakte eenheid bevat;
- b. voor zover het betreft een voorverpakte eetwaar als bedoeld in artikel 14, tevens een vermelding van het uitlekgewicht van het vaste hoofdbestanddeel van de betrokken eetwaar in één verpakte eenheid worden gebezigd, overeenkomstig het bepaalde in dat artikel.

2. In afwijking van het eerste lid behoeven de aldaar bedoelde vermeldingen niet te worden gebezigd, indien het totale aantal afzonderlijke verpakte eenheden duidelijk kan worden gezien en van buitenaf gemakkelijk kan worden geteld, en de vermelding van de netto-hoeveelheid van elke afzonderlijke verpakte eenheid van buitenaf duidelijk kan worden gezien.

Artikel 13

1. Voor een voorverpakte eet- of drinkwaar die bestaat uit een aantal verpakte eenheden die afzonderlijk niet als een verkoopeenheid aan eindverbruikers plegen te worden verhandeld, moet behalve de vermelding van de netto-hoeveelheid, tevens een vermelding worden gebezigd, die het totale aantal van vorenbedoelde eenheden aangeeft.

2. In afwijking van het eerste lid behoeft de aldaar bedoelde vermelding van het aantal eenheden niet te worden gebezigd ten aanzien van suikerwerk waarvan de hoeveelheid in elke verpakte eenheid ten hoogste 15 gram is.

Artikel 14

1. Voor een voorverpakte eetwaar die bestaat uit vaste bestanddelen en een opgietsvloeistof, moet tevens een vermelding worden gebezigd die het uitlekgewicht van het vaste hoofdbestanddeel aangeeft. Die

vermelding moet inhouden het woord «uitlekgewicht», gevolgd door de waarde van dat gewicht, met dien verstande dat het woord «uitlekgewicht» mag worden vervangen door de benaming van het vaste hoofdbestanddeel, indien een aanduiding is gebezigd waarvan de benaming van dat hoofdbestanddeel en van de opgietsvloeistof deel uitmaakt.

2. Opgietsvloeistof moet bestaan uit een of meer van de hierna genoemde vloeistoffen:

- water, waterige oplossingen van zouten, voedingszuren, suikers, zoetstoffen, pekels of azijn;
- het sap van de betrokken groente of van het betrokken fruit, indien het hoofdbestanddeel van de waar verduurzaamde groente of verduurzaamd fruit is.

3. Het bestuur van het Produktschap voor Groenten en Fruit, van het Produktschap voor Pluimvee en Eieren, van het Produktschap voor Vee en Vlees, onderscheidenlijk van het Produktschap voor Vis en Visprodukten, kan, gehoord de Adviescommissie Warenwet, nadere regels stellen ten aanzien van het bepalen van het uitlekgewicht voor die eetwaren waarvoor een uitlekgewicht moet worden gebezigd en welke ressorteren onder het desbetreffende produktschap.

4. De op grond van de in het derde lid bedoelde verordening vastgestelde nadere voorschriften behoeven de goedkeuring van Onze Minister.

Artikel 15

De artikelen 11, 12 en 13 zijn niet van toepassing ten aanzien van:

a. voorverpakte eet- en drinkwaren die naar hun aard aanzienlijk aan volume of gewicht verliezen en

- hetzij per stuk worden verkocht,
- hetzij in aanwezigheid van de koper worden gewogen; of

b. voorverpakte eet- en drinkwaren waarvan de netto-hoeveelheid in totaal

- hetzij minder dan 25 gram bedraagt in het geval van suikerwerk;
- hetzij minder dan 5 gram of 5 milliliter bedraagt in het geval van andere eet- of drinkwaren dan kruiden of specerijen.

§ 3.3. De datum van minimale houdbaarheid

Artikel 16

1. De datum van minimale houdbaarheid, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel c, moet worden gebezigd voor andere eet- of drinkwaren dan die bedoeld in artikel 17.

2. De in het eerste lid bedoelde vermelding moet bestaan uit de de woorden «ten minste houdbaar tot» gevolgd door de datum waarop de waar bij een passende wijze van bewaren nog in het bezit is van de voor die waar kenmerkende eigenschappen.

3. Indien het tijdstip van minimale houdbaarheid afhankelijk is van een bijzondere wijze van bewaren, moet behalve de in het tweede lid bedoelde vermelding tevens een vermelding houdende aanwijzingen omtrent het bewaren worden gebezigd.

4. De datum bedoeld in het tweede lid moet worden aangegeven in de volgorde dag, maand en jaar, met dien verstande dat

- a. de dag moet worden aangegeven met een getal bestaande uit twee cijfers;
- b. de maand moet worden aangegeven hetzij met de naam, hetzij met de gebruikelijke afkorting, hetzij met een getal bestaande uit twee cijfers; en
- c. het jaar moet worden aangegeven hetzij met een jaartal, hetzij met een getal bestaande uit de laatste twee cijfers ervan.

5. Indien de in het tweede lid bedoelde datum ligt binnen drie maanden na de datum van het verpakken, mag worden volstaan met de vermelding van de dag en de maand.

6. Indien de in het tweede lid bedoelde datum ligt

- a. tussen drie en achttien maanden na de datum van het verpakken, mag worden volstaan met de vermelding van de maand en het jaar;
 - b. na achttien maanden na de datum van het verpakken, mag worden volstaan met de vermelding van het jaar;
- een en ander met dien verstande dat in afwijking van het in het tweede lid bepaalde, de datum moet worden voorafgegaan door de woorden «ten minste houdbaar tot einde».

7. Het vierde lid, onderdeel b, is niet van toepassing voor zover de vermelding van de desbetreffende maand wordt bereikt door middel van inkerving van de rand van het etiket, onder de volgende voorwaarden:

- a. aan de rand van het etiket moet ten minste de beginletter van de naam van iedere maand worden vermeld; en
- b. de vermelding van de maanden moet geschieden in de gebruikelijke volgorde.

8. De in het eerste lid bedoelde vermelding behoeft niet te worden gebezigd ten aanzien van:

- a. verse groenten – andere dan gekiemde zaden en soortgelijke produkten zoals scheuten van peulvruchten –, vers fruit en aardappelen, tenzij deze produkten zijn geschild, gesneden of een andere soortgelijke behandeling hebben ondergaan;
- b. wijn, likeurwijn, mousserende wijn, gearomatiseerde wijn en soortgelijke uit andere vruchten dan druiven verkregen produkten;
- c. andere alcoholhoudende dranken dan onder b bedoeld, met een gehalte van 10 of meer volumeprocenten alcohol, bepaald bij 20° C;
- d. alcoholvrije dranken, vruchtesappen, vruchtennectars en alcoholhoudende dranken in afzonderlijke recipiënten van meer dan 5 liter, bestemd voor levering aan instellingen;
- e. brood- of banketbakkerijprodukten welke naar hun aard bestemd zijn om binnen vierentwintig uur na de bereiding te worden geconsumeerd;
- f. azijn;
- g. keukenzout;
- h. suikers in vaste vorm;
- i. suikerwerk, bijna uitsluitend bestaande uit gearomatiseerde of gekleurde suiker(s);
- j. kauwpreparaten andere dan van tabak;
- k. afzonderlijke porties consumptie-ijs.

§ 3.4. De uiterste consumptiedatum

Artikel 17

1. De uiterste consumptiedatum, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel c, moet worden gebezigd voor eet- of drinkwaren die uit microbiologisch oogpunt zeer bederfelijk zijn en derhalve na korte tijd een onmiddellijk gevaar voor de volksgezondheid kunnen opleveren.

2. De in het eerste lid bedoelde vermelding moet bestaan uit de woorden «te gebruiken tot» gevolgd door de uiterste datum waarop de waar moet worden geconsumeerd teneinde bedoeld gevaar te voorkomen.

3. Indien het eerste lid van toepassing is, moet tevens een aanwijzing omtrent de bewaring en het gebruik als bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel d, worden gebezigd.

4. Artikel 16, vierde en zevende lid, is van overeenkomstige toepassing op de in dit artikel bedoelde vermelding.

Artikel 18

De aanwijzing omtrent de bewaring en het gebruik, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel d, moet worden gebezigd

- a. indien de eet- of drinkwaar op een bijzondere wijze moet worden bewaard; onderscheidenlijk
- b. indien zonder de aanwijzing omtrent het gebruik of het gebruiksklaar maken de eet- of drinkwaar niet op de juiste wijze kan worden gebruikt of gebruiksklaar worden gemaakt.

Artikel 19

De vermelding van de gegevens omtrent de producent, verpakker of verkoper, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel e, moet bestaan uit de naam of de handelsnaam en het adres van de fabrikant, van de verpakker of van een in het gebied waarop het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap van toepassing is, gevestigde verkoper, met dien verstande dat voor rechtspersonen de vermelding van het adres mag worden vervangen door de vermelding van de plaats van vestiging.

Artikel 20

De vermelding van de plaats van oorsprong of herkomst, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel f, moet bestaan uit een regionale, territoriale of topografische vermelding, en moet worden gebezigd indien weglating ervan de koper zou kunnen misleiden ten aanzien van de werkelijke oorsprong of herkomst.

Artikel 21

1. Het alcoholgehalte, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel g, moet worden gebezigd voor dranken met een effectief alcoholgehalte van meer dan 1,2 volumeprocenten, en moet bestaan uit het symbool «% vol», voorafgegaan door het werkelijke gehalte, bepaald bij 20 °C, en weergegeven met ten hoogste een decimaal. Deze vermelding wordt al dan niet voorafgegaan door «alcohol» of «alc.».

2. Indien het absolute verschil tussen het vermelde alcoholgehalte en het werkelijke gehalte van de hieronder genoemde dranken minder bedraagt dan het achter de betrokken drank aangegeven percentage, voldoet een zodanige vermelding aan het in het eerste lid bepaalde:

- a. voor bier met een alcoholgehalte van ten hoogste 5,5 % vol: 0,5% vol;
- b. voor bier met een alcoholgehalte van meer dan 5,5% vol: 1% vol;
- c. voor niet-mousserende gegiste dranken op basis van druiven, andere dan die bedoeld in de Verordening Akk Etikettering wijn 1986: 0,5% vol;
- d. voor mousserende gegiste dranken op basis van druiven, andere dan die bedoeld in de Verordening Akk Etikettering wijn 1986, alsmede voor gegiste dranken op basis van andere vruchten dan druiven, eventueel parelend of mousserend: 1% vol;
- e. voor dranken op basis van gegiste honing: 1% vol;
- f. voor dranken met gemacereerde vruchten of plantedelen: 1,5% vol;
- g. voor overige dranken, andere dan die bedoeld in de Verordening Akk. Etikettering Wijn 1986: 0,3 % vol..

Artikel 22

1. De vermelding betreffende de produktiepartij, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel h, en tweede lid, mag in een herleidbare code worden aangebracht.

2. De in artikel 5, tweede lid, bedoelde vermelding behoeft niet te worden gebezigd voor eet- of drinkwaren, zijnde landbouwgrondstoffen, welke van de producent

a. aan opslag-, behandelings- of verpakkingsbedrijven worden verkocht of afgeleverd,

b. naar producentenorganisaties zoals veilingen worden overgebracht, of

c. voor onmiddellijke opneming in een operationeel bereidings- of verwerkingssysteem worden opgehaald.

3. De datum van minimale houdbaarheid onderscheidenlijk de uiterste consumptiedatum, voor zover deze een dagaanduiding inhoudt, geldt als een vermelding als bedoeld in het eerste lid.

§ 4. Het aanbrengen van aanduidingen en vermeldingen

Artikel 23

De in dit besluit bedoelde aanduiding en vermeldingen moeten duidelijk zichtbaar en gemakkelijk leesbaar zijn aangebracht en mogen niet door vegen kunnen worden uitgewist. Zij moeten, behoudens de vermelding, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel h, voor de gebruiker gemakkelijk te begrijpen zijn.

Artikel 24

1. Voor wat betreft voorverpakte eet- of drinkwaren moeten de in dit besluit bedoelde aanduiding en vermeldingen voorkomen op de verpakking of op een daaraan gehecht etiket.

2. In afwijking van het eerste lid, behoeven de aanduiding en vermeldingen, behoudens de vermelding, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel h, slechts op de handelsdocumenten voor te komen die de desbetreffende voorverpakte eet- of drinkwaren vergezellen of die tegelijkertijd met of voor de aflevering worden verzonden, indien

a. de desbetreffende waar, hoewel als zodanig bestemd voor de eindverbruiker niet zijnde een instelling, wordt verhandeld in een stadium voor de uiteindelijke aflevering;

b. de desbetreffende waar is bestemd om aan instellingen te worden afgeleverd om daar te worden toe bereid, verwerkt, in porties verdeeld, of om daar in het kader van een maaltijdverstrekking te worden afgeleverd;

mits op de buitenste verpakking waarin de waar wordt verhandeld, worden gebezigd:

– de aanduiding;

en de volgende vermeldingen:

– de gegevens omtrent de producent, verpakker of verkoper; en

– de datum van minimale houdbaarheid, onderscheidenlijk de uiterste consumptiedatum.

3. Voor wat betreft voorverpakte eet- en drinkwaren moeten de volgende vermeldingen zodanig zijn aangebracht dat zij zich bevinden in het zelfde gezichtsveld als de aanduiding:

a. de netto-hoeveelheid;

b. de datum van minimale houdbaarheid, onderscheidenlijk de uiterste consumptiedatum, met dien verstande dat mag worden volstaan met de woorden «ten minste houdbaar tot», of «ten minste houdbaar tot einde»,

onderscheidenlijk «te gebruiken tot», mits deze vermelding wordt gevolgd door een verwijzing naar de plaats op of aan de verpakking waar de datum voorkomt;

c. het alcoholgehalte.

4. In afwijking van artikel 5, eerste lid, mag op de verpakking van voorverpakte eet- of drinkwaren waarvan het grootste vlak kleiner is dan 10 cm², worden volstaan met de vermelding van de netto-hoeveelheid en de datum van minimale houdbaarheid, onderscheidenlijk de uiterste consumptiedatum.

5. In afwijking van de artikelen 3 en 5, eerste lid, behoeven op gestandaardiseerde tapmaatflessen, waarin melk of melkproducten zijn verpakt, slechts de datum van minimale houdbaarheid of de uiterste consumptiedatum, alsmede gegevens omtrent de producent, verpakker of verkoper te worden gebezigd.

Artikel 25

1. Voor wat betreft een niet voorverpakte eet- of drinkwaar als bedoeld in artikel 1, vierde lid, onderdelen b, c en e, moeten de aanduiding alsmede de vermelding van de netto-hoeveelheid voor het publiek in ieder geval duidelijk zichtbaar zijn aangebracht op het voorwerp waarin of waarop de betrokken waar zich bevindt, of op een onmiddellijk boven bedoeld voorwerp geplaatst(e) bord of kaart.

2. Voor wat betreft een niet voorverpakte eet- of drinkwaar als bedoeld in artikel 1, vierde lid, onderdeel e, moet bovendien de vermelding van de produktiepartij voorkomen op de verpakking of op een daaraan gehecht etiket, of, indien zulks niet mogelijk is, op het handelsdocument dat de betrokken waar vergezelt.

Artikel 26

Voor wat betreft een verpakte eet- of drinkwaar moeten de aanduiding alsmede de vermelding van de produktiepartij zijn aangebracht op de verpakking of op de recipiënt, of, indien zulks niet mogelijk is, op het handelsdocument dat de betrokken waar vergezelt.

Artikel 27

Voor wat betreft een onverpakte eet- of drinkwaar moet de aanduiding voor het publiek duidelijk zichtbaar zijn aangebracht op het voorwerp waarin of waarop de betrokken waar zich bevindt, of op een onmiddellijk boven bedoeld voorwerp geplaatst(e) bord of kaart.

Artikel 28

1. Indien zich in een verpakking een in afzonderlijk verpakte eenheden verdeelde hoeveelheid van een zelfde eet- of drinkwaar bevindt, wordt eerstbedoelde verpakking aangemerkt als de verpakking, bedoeld in artikel 24, eerste lid.

2. Indien zich in een verpakking een voorverpakte eet of drinkwaar, dan wel een in afzonderlijk verpakte of onverpakte eenheden verdeelde hoeveelheid van verschillende eet- of drinkwaren, al dan niet met andere waren bevindt, wordt eerstbedoelde verpakking aangemerkt als de verpakking, bedoeld in artikel 24, eerste lid. Op bedoelde verpakking behoeven slechts de aanduiding en de vermelding van de netto-hoeveelheid van elke afzonderlijke eet- of drinkwaar te worden vermeld, mits op de verpakking van de afzonderlijke eenheden de voor de betrokken eet- of drinkwaren voorgeschreven aanduiding en vermeldingen zijn aangebracht.

3. In afwijking van het eerste en tweede lid behoeven de in die leden voorgeschreven aanduiding en vermeldingen niet op de buitenzijde van de volgens die leden aangemerkte verpakking of op een op die verpakking aangebracht etiket te zijn aangebracht, indien die verpakking helder doorzichtig is, en de zich in bedoelde verpakking bevindende eenheden de volgens dit besluit voorgeschreven aanduiding en vermeldingen dragen en deze voldoende zichtbaar zijn.

§ 5. Slotbepalingen

Artikel 29

1. Aanduidingen, vermeldingen of voorstellingen die doordat zij onjuist of onvolledig zijn of een onjuiste indruk wekken, misleidend zijn met betrekking tot de kenmerken van de betrokken eet- of drinkwaar, en met name tot de aard, identiteit, hoedanigheden, samenstelling, hoeveelheid, houdbaarheid, oorsprong of herkomst, wijze van vervaardiging of verkrijging, mogen bij het verhandelen van eet- en drinkwaren, en bij de aanprijzing ervan, niet worden gebezigd.

2. In de zin van het eerste lid worden in elk geval als misleidend beschouwd aanduidingen, vermeldingen of voorstellingen

a. die aan de betrokken eet- of drinkwaar effecten of eigenschappen toeschrijven die deze niet bezit;

b. die suggereren dat de betrokken eet- of drinkwaar bijzondere kenmerken vertoont, hoewel alle soortgelijke eet- of drinkwaren dezelfde kenmerken bezitten; dan wel

c. die ingevolge Verordening (EEG) Nr. 1898/87, betreffende de bescherming van de benaming van melk en zuivelprodukten bij het in de handel brengen, van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 juli 1987 (PbEG L 182), niet mogen worden gebezigd voor de desbetreffende eet- en drinkwaren.

Artikel 30

1. Indien in enig wettelijk voorschrift is bepaald dat ten aanzien van een bepaalde eet- of drinkwaar of een bepaalde categorie van eet- of drinkwaren, de aanduiding, bedoeld in artikel 3, of één of meer der vermeldingen, bedoeld in artikel 5, eerste, onderscheidenlijk tweede lid, niet mogen, dan wel niet behoeven te worden gebezigd, is met betrekking tot die eet- of drinkwaar of die categorie van eet- of drinkwaren het in genoemde artikelen bepaalde, voor zover die aanduiding of de betrokken vermelding betreffende, niet van toepassing, behoudens indien dat wettelijk voorschrift in strijd is met de Richtlijn van de Raad van 18 december 1978 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Statens inzake etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede de daarvoor gemaakte reclame (79/112/EEG) (PbEG L 33).

2. Indien ten aanzien van een bepaalde eet- of drinkwaar of een bepaalde categorie van eet- of drinkwaren, met betrekking tot een aanduiding, bedoeld in artikel 3, of één of meer der vermeldingen als bedoeld in artikel 5, eerste, onderscheidenlijk tweede lid, een vrijstelling of ontheffing is verleend van een ander wettelijk voorschrift dan het onderhavige besluit, is het in genoemde artikelen bepaalde, voor zover die aanduiding of betrokken vermeldingen betreffende, niet van toepassing, behoudens indien die vrijstelling, onderscheidenlijk ontheffing, in strijd is met de Richtlijn van de Raad van 18 december 1978 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Statens inzake etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede de daarvoor gemaakte reclame (79/112/EEG) (PbEG L 33).

Artikel 31

Onze Minister kan, in overeenstemming met Onze Ministers van Economische Zaken en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, en gehoord de Adviescommissie Warenwet, omtrent het in de artikelen 4 en 6 tot en met 29 bepaalde nadere regels stellen.

Artikel 32

Dit besluit is niet van toepassing ten aanzien van de voorverpakte eet- of drinkwaar, waarvoor op grond van artikel 14 van de Warenwet (Stb. 1935, 793) regels van kracht zijn en waarop dientengevolge tevens het Algemeen Aanduidingenbesluit (Warenwet) betrekking heeft.

Artikel 33

In het Algemeen Besluit (Warenwet)(Stb. 1949, J306)¹ vervalt artikel gter.

Artikel 34

1. Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

2. In afwijking van het eerste lid treedt dit besluit ten aanzien van onverpakte eet- of drinkwaren in werking met ingang van de vierde kalendermaand na de in dat lid bedoelde datum.

3. In afwijking van het eerste lid treden de artikelen 4, vierde lid, en 11, vierde lid, onderdeel b, in werking met ingang van de vierde kalendermaand na de in het eerste lid bedoelde datum.

4. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid treedt:

- a. artikel 7, derde lid;
- b. artikel 9, onderdeel e, voor zover het betreft dranken met een alcoholgehalte van minder dan 1,2 % vol;
- c. artikel 14, voor zover het betreft een bevroren of diepgevroren opgietsvloeistof;
- d. artikel 17;

e. artikel 24, eerste lid, in het in het tweede lid, onderdeel a, van dat artikel bedoelde geval;
in werking met ingang van de negentiende kalendermaand na de in het eerste lid bedoelde datum.

5. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid treedt het bepaalde in dit besluit, voor zover van toepassing op:

- a. eet- of drinkwaren, kennelijk bestemd voor instellingen;
- b. eet- en drinkwaren die langer houdbaar zijn dan achttien maanden;
- c. eet- en drinkwaren aangeduid als «cacaofantasie» of als «imitatie-chocolade»;

in werking met ingang van de negentiende kalendermaand na de in het eerste lid bedoelde datum.

6. In afwijking van het eerste lid mogen eet- of drinkwaren die niet voldoen aan het bepaalde in artikel 5, tweede lid, slechts worden verhandeld na het tijdstip waarop dit besluit in werking treedt, indien zij voor dat tijdstip in het verkeer zijn gebracht of zijn geëtiketteerd.

Artikel 35

Dit besluit kan worden aangehaald als Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen.

¹ Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 21 november 1989 (Stb. 548).

Het advies van de Raad van State is openbaar gemaakt door terinzagelegging bij het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Tevens zal het advies met de daarbij ter inzage gelegde stukken worden opgenomen in het bijvoegsel bij de Nederlandse Staatscourant van 11 februari 1992, nr. 29.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

's-Gravenhage, 10 december 1991

Beatrix

De Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. J. Simons

Uitgegeven de *zestiende* januari 1992

De Minister van Justitie a.i.,
C. I. Dales

De in artikel 7, tweede lid, onderdeel a, bedoelde ingrediënten zijn de volgende:

Definitie	Groepsnaam
andere geraffineerde oliën dan olijfolie	- «olie», voorafgegaan door de vermelding «plantaardig» of «dierlijk», naar gelang van het geval, dan wel door de vermelding van de specifieke plantaardige of dierlijke oorsprong; - de vermelding «gehard» moet worden toegevoegd aan de vermelding van een geharde olie, wanneer de al dan niet specifieke plantaardige oorsprong, of de specifieke dierlijke oorsprong, is aangegeven
geraffineerde vetten	«vet», voorafgegaan door de vermelding «plantaardig» of «dierlijk», naar gelang van het geval, dan wel door de vermelding van de specifieke plantaardige of dierlijke oorsprong «meel», gevolgd door de vermelding van de graansoorten waarvan het afkomstig is, in dalende volgorde van het gewichtsandeel «zetmeel»
mengsels van meel van twee of meer graansoorten	
natuurlijk zetmeel en langs fysische of enzymatische weg gemodificeerd zetmeel	
alle soorten vis wanneer die vis een ingrediënt vormt van een andere eet- of drinkwaar, tenzij de naam en de presentatie van die eet- of drinkwaar duidt op een speciale vissoort	«vis»
alle soorten pluimveevlees wanneer dit vlees een ingrediënt vormt van een andere eet- of drinkwaar, tenzij de naam en de presentatie van die eet- of drinkwaar duidt op een speciale soort pluimveevlees	«pluimveevlees»
alle soorten kaas wanneer de kaas of een mengsel van kaassoorten een ingrediënt vormt van een andere eet- of drinkwaar, tenzij de naam en de presentatie van die eet- of drinkwaar duidt op een speciale kaassoort	«kaas»
alle specerijen en extracten indien daarvan die niet meer dan 2% van het gewicht van de eet- of drinkwaar uitmaken	«specerij», onderscheidenlijk indien het meer dan één specerij betreft «specerijen» of «mengsel specerijen»
alle kruiden of delen daarvan die niet meer dan 2% van het gewicht van de eet- of drinkwaar uitmaken	«kruid», onderscheidenlijk indien het meer dan één kruid betreft «kruiden» of «mengsel van kruiden»
alle soorten gomprenparaten die voor de bereiding van gom als basis voor kauwgom worden gebruikt	«gombasis»
alle soorten paneermeel	«paneermeel»
alle categorieën saccharose	«suiker»
dextroseanhydraat of monohydraat	«dextrose»
alle soorten caseïnatēn	«caseïnaat», onderscheidenlijk, indien het meer dan één type caseïnaat betreft «casenaten»
cacaopersboter, cacaowringboter of geraffineerde cacaoboter	«cacaoboter»
alle soorten geconfijte vruchten die niet meer dan 10% van het gewicht van de eet- of drinkwaar uitmaken	«geconfijte vruchten»
alle soorten stropen verkregen uit zetmeel, met een gehalte aan reducerende suikers uitgedrukt als dextrose van ten minste 20 %, berekend op de droge stof, met uitzondering van de ingrediënten waarvoor de groepsnaam «dextrose» mag worden gebezigd, voor zover deze stropen een ingrediënt zijn van desserts, suikerwerk of bakkerswaren	«glucosestroop»

Deze bijlage behoort bij het Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen.

De Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. J. Simons

BIJLAGE II

De in artikel 7, tweede lid, onderdeel b, bedoelde categorieën van levensmiddelenadditieven zijn de volgende:

anti-klontermiddel
antioxydant
anti-schuimmiddel
conserveermiddel
emulgator
geleermiddel
gemodificeerd zetmeel
glansmiddel
kleurstof
kunstmatige zoetstof
meelverbeteraar
rijsmiddel
smaakversterker
smeltzout, echter uitsluitend voor smelkaas en smelkaasprodukten
stabilisator
verdikkingsmiddel
voedingszuur
zuurteregelaar

Deze bijlage behoort bij het Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen.

De Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. J. Simons

Inleiding

De gewijzigde Warenwet

Sinds per 30 juli 1988 de Wijzigingswet 1988 Warenwet (Stb. 358) in werking getreden, is de Warenwet (Stb. 1935, 793) geheel van aanzien veranderd. Een nieuwe, integrale tekst van de Warenwet is inmiddels gepubliceerd in Staatsblad 1988, 360. Regelgeving op basis van de Warenwet dient op die tekst te worden gegrondvest.

Deze ingrijpende wijziging van de Warenwet heeft onder meer tot gevolg dat de grondslag en vormgeving van de regelgeving op basis van de gewijzigde Warenwet, een andere zal moeten zijn dan tot nu toe gebruikelijk. Zo zullen voor wat betreft de vormgeving, in ieder warenwetbesluit verbodsbepalingen dienen te worden opgenomen die specifiek op de inhoud ervan betrekking hebben. Ook zijn met deze wijziging de artikelen waarop de uitvoeringsmaatregelen zijn gebaseerd, vervangen door andere artikelen. In artikel II, eerste lid, van de Wijzigingswet 1988 Warenwet, is evenwel bepaald dat regelingen krachtens de «oude» Warenwet (Stb. 1935, 793), hun werking behouden totdat zij expliciet worden ingetrokken.

De wettelijke grondslag van een Warenwetregeling die betrekking heeft op tot nu toe gebruikelijke aspecten van regelgeving – aanduiding en samenstelling – zal nu met name moeten worden gezocht in de artikelen 4 tot en met 8 van de Warenwet (Stb. 360).

Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen

Het onderhavige besluit vervangt (uiteindelijk) het Algemeen Aanduidingenbesluit (Warenwet) (Stb. 1981, 621), verder te noemen: AAB (artikel 32), alsmede die bepalingen in het Hoeveelheidsaanduidingenbesluit (Warenwet) (Stb. 1980, 223) welke betrekking hebben op eet- en drinkwaren, verder te noemen: HVAB. Die voorschriften zijn gebaseerd op de EEG-Richtlijn met betrekking tot de etikettering van levensmiddelen (79/112/EEG) (PbEG L 33), verder te noemen: Etiketteringsrichtlijn, zoals deze is gewijzigd bij richtlijn 89/395/EEG (PbEG L 186) en richtlijn 91/72/EEG (PbEG L 42). Tevens zijn in het onderhavige besluit opgenomen bepalingen die voortvloeien uit de EEG-Richtlijn met betrekking tot de partij-identificatie van levensmiddelen (89/396/EEG) (PbEG L 186), verder te noemen: Richtlijn partij-identificatie. Met name de richtlijnen 79/112/EEG en 89/395/EEG noopten ertoe de regelingen met betrekking tot de etikettering van levensmiddelen te herzien en tegelijkertijd op de gewijzigde Warenwet te baseren.

Helaas is de datum waarop de Richtlijn partij-identificatie gementeed diende te zijn, namelijk 20 juni 1991, niet gehaald. De oorzaak hiervan is dat deze implementatie uit praktische overwegingen gekoppeld werd aan de doorvoering van bovengenoemde wijzigingen van de Etiketteringsrichtlijn, die wegens de daarbij vereiste zorgvuldigheid geruime tijd in beslag nam. Bovendien leek het gewenst ook richtlijn 91/72/EEG in dit besluit te betrekken.

In artikel 32 is de werking van het AAB uiteengezet: dat besluit blijft namelijk van toepassing op warenwettelijke regelingen die zijn gebaseerd op de Warenwet (Stb. 1935, 793). Met het oog hierop wordt bij afzonderlijk besluit tot wijziging van het AAB en het HVAB (dat gelijktijdig met dit besluit in werking treedt) aan zowel het AAB als het HVAB een bepaling toegevoegd, inhoudende dat die besluiten niet van toepassing zijn ten aanzien van de voorverpakte eet- of drinkwaren waarop het onderhavige besluit betrekking heeft (artikel 33, tweede lid, van het HVAB en artikel 22, eerste lid (nieuw), van het AAB).

Als onderdeel van deze nota van toelichting is opgenomen een tweetal concordantietabellen, waaruit kan worden afgelezen de desbetreffende overeenkomstige artikelen

- in het onderhavige besluit,
- in het AAB,
- in het HVAB,
- in de Etiketteringsrichtlijn, alsmede
- in de Richtlijn partij-identificatie.

In deze concordantietabellen is nog géén rekening gehouden met de met dit ontwerp-besluit samenhangende wijzigingen van die beide besluiten.

Algemeen

Bij de opzet van het besluit is zoveel mogelijk gekozen voor de bewoordingen van de richtlijnen, teneinde vertaalproblemen van de richtlijn naar de Warenwetregeling te voorkomen.

Voorts is het besluit in een aantal onderdelen verdeeld, waarmee wordt beoogd de inzichtelijkheid te verbeteren, conform de aanbevelingen van de Adviescommissie Warenwet. Het betreft de volgende paragrafen:

1. algemene bepalingen; 2. de aanduiding; 3. de vermeldingen; 4. het aanbrengen van aanduidingen en vermeldingen; en 5. slotbepalingen.

Reikwijdte

Niet langer uitsluitend aanvullende werking.

Voor de duidelijkheid is er voorts voor gekozen alle algemene bepalingen met betrekking tot aanduiding en vermeldingen neer te leggen in één algemeen werkend Warenwetbesluit, overigens geheel in lijn met meergenoemde Etiketteringsrichtlijn. Dat betekent onder meer dat de bewoordingen van het besluit een meer dwingend karakter krijgen, zoals bijvoorbeeld uit de formulering van het nieuwe artikel 4, eerste lid, aanhef, blijkt. In het overeenkomstige artikel 3, eerste lid, van het AAB, ontbreekt immers met opzet de term «de aanduiding vastgesteld in de wettelijke bepalingen die op de betrokken eet- of drinkwaar van toepassing zijn», waarmee werd beoogd dat dat besluit (in elk geval voor dat aspect) slechts een aanvullende werking had, en met name was bedoeld voor het zogenaamde vrije gebied. In de praktijk bleek overigens dat aan zo'n werking geen behoefte bestond, zodat in feite zowel het AAB als het HVAB het gehele gebied bestreek van de etikettering van eet- en drinkwaren.

Niet langer uitsluitend bestemd voor de eindverbruiker.

Overigens is de reikwijdte ook groter geworden door – in vergelijking met het (geldende) AAB – de werking ervan uit te breiden tot alle eet- en drinkwaren, of deze nu als zodanig bestemd zijn voor de eindverbruiker of slechts voor een instelling. Deze uitbreiding vloeit rechtstreeks voort uit de wijdere strekking van de Etiketteringsrichtlijn, zoals die is komen te luiden na de wijziging ervan door richtlijn 89/395/EEG.

Opgemerkt moet hierbij nog worden dat de Richtlijn partij-identificatie niet geheel dezelfde reikwijdte heeft als de Etiketteringsrichtlijn. De eerste richtlijn heeft namelijk betrekking op vrijwel alle levensmiddelen, daaronder begrepen grondstoffen en halffabrikaten. Mede in verband met dat verschil, maar ook in verband met het feit dat het niet altijd wenselijk of noodzakelijk is, alle aanduidingen en vermeldingen steeds te doen vermelden, is op de relevante plaatsen in het besluit aangegeven wanneer en welke aanduiding en vermeldingen niet in alle stadia van verhandeling behoeven te worden gebezigd. Het betreft met name de artikelen 5 en 24 tot en met 28.

Niet langer uitsluitend voorverpakte eet- en drinkwaren.

Een ander belangrijk verschil met het AAB en het HVAB is gelegen in het feit dat nu ook – zij het minieme – eisen zijn opgenomen die zien op de verhandeling van andere dan voorverpakte, namelijk verpakte (niet voor de eindverbruiker of instelling bestemde levensmiddelen) en onverpakte eet- en drinkwaren. Die uitbreiding is ingegeven uit deregulerings-oogpunt, immers door deze verplichting hier op te nemen kunnen in diverse Warenwettelijke regelingen dergelijke bepalingen worden geschrapt.

Voorts zal het niet langer noodzakelijk zijn, uit oogpunt van het voorkomen van bewijsproblemen terzake, het zogenaamde «kennelijk»-artikel in de produktgerichte besluiten op te nemen. Met het «kennelijk»-artikel wordt bedoeld een bepaling van de volgende strekking: De waar die door een opschrift of op enige andere wijze is aangeduid of **kennelijk voorhanden is** als een der waren in dit besluit bedoeld, moet voldoen aan de regels voor de betrokken waar bij dit besluit gesteld.

Reclame als onderdeel van het verhandelen.

De Warenwet zoals die nu luidt, heeft eveneens betrekking op het ten verkoop aanbieden van waren, zonder dat van een directe koppeling met de daadwerkelijke aanwezigheid van de waar sprake hoeft te zijn. Met andere woorden: reclame, gemaakt voor waren, valt binnen het warenwettelijke kader. Dat betekent dat in de regelgeving – met name in geval van voorgeschreven aanduiding en vermeldingen – aandacht aan dat aspect moet worden besteed. Indien men wil voorkomen dat bij elke vorm van verhandelen steeds alle – bij het daadwerkelijk voorhanden hebben overigens relevante aanduiding en vermeldingen dienen te worden gebezigd, zal men in de betrokken regelgeving daartoe een voorziening moeten treffen. In het onderhavige besluit is een voorziening terzake opgenomen in artikel 1, tweede lid.

Dereguleringsstreven

Aangezien met dit besluit uitvoering wordt gegeven aan meerge-noemde EEG-richtlijnen, is dit besluit getoetst op dereguleringsaspecten aan de hand van de beknopte vragenlijst, zoals opgenomen in de Aanwijzingen inzake de toetsing van ontwerpen van wet en van algemene maatregelen van bestuur (Stcrt. 1985, 18). Daaruit is gebleken dat, gelet op bovenstaande overwegingen, tegen dit besluit geen bezwaren bestaan. Het onderhavige besluit past geheel binnen de doelstelling van de Etiketteringsrichtlijn, namelijk het bevorderen van de goede voorlichting omtrent eet- en drinkwaren. Het besluit geeft bovendien vorm aan een van de hoofddoelstellingen van de Warenwet, namelijk de goede voorlichting omtrent waren. Ook de hierboven omschreven uitbreiding van de reikwijdte ten opzichte van het AAB en het HVAB, is geheel te verklaren uit de ruimere werkings sfeer van de Etiketteringsrichtlijn.

Daarnaast zij gewezen op de werking en bedoeling van de Richtlijn partij-identificatie, namelijk dat de producent, aan de hand van een dergelijke productiecode, snel en gemakkelijk kan vaststellen tot welke partij een ondeugdelijk gebleken waar behoort, zodat hij snel en adequaat passende maatregelen kan treffen, bijvoorbeeld het terughalen van produkten, of het treffen van maatregelen in de zin van artikel 21 van de Warenwet. Uiteraard is ook de overheid gebaat bij deze wijze van partij-identificatie, vandaar dat in Nederland die verplichting reeds vanaf november 1983 gold (artikel 3, derde lid, onderdeel e, jo. artikel 24, derde lid, van het AAB).

Par. 1 Algemene bepalingen

In het **eerste lid** van *artikel 1* is een aantal begripsomschrijvingen opgenomen die in de andere artikelen van het besluit gebezigd worden.

De ONDERDELEN a tot en met d, en f zijn zoveel mogelijk letterlijk overgenomen uit de Etiketteringsrichtlijn. Gelet op de systematiek van het onderhavige besluit, is de nadere omschrijving van de aard van de opgietsvloeistof (ONDERDEEL g), opgenomen in artikel 14, tweede lid. ONDERDEEL e (technologische hulpmiddelen) is identiek geformuleerd in de voetnoot bij artikel 1, derde lid, onderdeel a, van de Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschap van 21 december 1988 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake levensmiddelen-additieven die in voor menselijke voeding bestemde waren mogen worden gebruikt (89/107/EEG). In het AAB werd voor die groep van stoffen het wellicht correctere begrip «technologische hulpstoffen» gebezigd. Toch is er de voorkeur aan gegeven de EEG-formulering te volgen, teneinde zo dicht mogelijk bij de basistekst van de richtlijn te blijven.

De onderdelen a (instellingen), d (verpakte eet- of drinkwaar) en h (produktiepartij) zijn in warenwettelijk verband nieuwe begrippen. Onder instellingen worden in dit besluit begrepen die verbruikers van eet- en drinkwaren die de aangeschafte levensmiddelen – al dan niet toebereid of anderszins gewijzigd – op hun beurt en doorgaans in het kader van een maaltijdverstrekking, afleveren aan de eindverbruikers, zijnde gasten, patinten, kostgangers, e.d.

ONDERDEEL d (verpakte eet- of drinkwaar) betreft eet of drinkwaren die als verkoopenheid aanwezig zijn in een verpakking in de zin van onderdeel b, dan wel in bijvoorbeeld een bak of kist, maar in elk geval niet bestemd zijn voor aflevering aan de eindverbruiker of aan een instelling. Ook in die gevallen voorziet namelijk de Richtlijn partij-identificatie erin dat een vermelding terzake moet worden gebezigd, vandaar dat deze omschrijving in dit besluit gewenst is.

ONDERDEEL h (produktiepartij) ten slotte is geformuleerd zoals in de Richtlijn partij-identificatie: artikel 1, tweede lid, aangevend wat doorgaans onder een productiepartij wordt verstaan. Uiteraard is iedere fabrikant of handelaar in beginsel geheel vrij om zelf de grootte van een productiepartij eet- of drinkwaren vast te stellen. Gelet op de omschrijving kunnen in elk geval niet onder een productiepartij worden gerangschikt ambachtelijk bereide levensmiddelen, die door hun individuele specificiteit of vanwege hun heterogene karakter niet als een homogeen geheel kunnen worden aangemerkt.

Het **tweede lid** is van groot belang voor de reikwijdte van dit besluit. De Warenwet verstaat onder «verhandelen» namelijk tevens het te koop aanbieden «op afstand», zoals via folders en media-reclame. Het ligt evenwel niet voor de hand bij iedere handeling die als te koop aanbieden moet worden aangemerkt, het onderhavige besluit van toepassing te doen zijn. Op de plaats van verkoop moet de koper uiteraard adequaat worden geïnformeerd over aard, soort en samenstelling van de waar, waartoe dit besluit dan ook dient. In advertenties is zulks niet, dan wel van minder belang, zodat de reikwijdte van dit besluit zich, althans voor wat betreft het te koop aanbieden, beperkt tot de daadwerkelijke verkoop (namelijk in winkels, op markten en dergelijke) van eet- en drinkwaren. Uitzondering hierop vormt artikel 29, het zogenaamde misleidingsartikel, dat zich wel uitstrekt tot alle handelingen die, krachtens artikel 1 van de Warenwet, als verhandelen worden aangemerkt. In dit verband is het nuttig te wijzen op de werking van artikel 20 van de Warenwet, waarmee de verbodsbepalingen van het onderhavige besluit zich tevens

uitstreken tot de aanprijzer van waren. Onder aanprijzer moet worden verstaan een ieder, niet zijnde een verhandelaar, die waren aanprijst, zoals een fabrikant of een organisatie die een bepaald merk propageert.

Het **derde lid** is afkomstig uit het HVAB, en heeft betrekking op een verzameling eet- of drinkwaren, die, hoewel individueel van elkaar verschillend, toch onder eenzelfde benaming plegen te worden verhandeld: bonbons, gebakjes, allerhande, e.d.

In het **vierde lid** wordt aangegeven wat niet onder een voorverpakte eet- of drinkwaar wordt verstaan. Die bepaling kwam reeds voor in zowel het AAB als het HVAB.

Het gaat daarbij in beginsel om eet- en drinkwaren die op de plaats van verkoop ten behoeve van de koper (zijnde de eindverbruiker) worden verpakt. Onderscheiden wordt in een viertal gevallen.

Het eerste (ONDERDEEL a) heeft enerzijds betrekking op levensmiddelenwinkels, waarin de desbetreffende waar niet door middel van zelfbediening wordt verkocht, en waarbij de te kopen waar eerst wordt verpakt door de verkoper. Anderzijds ziet dit onderdeel ook op de situatie dat de koper zelf de door hem aan te schaffen produkten moet verpakken, zoals dat nogal eens bij verse groenten en vers fruit, en bij suikerwerk voorkomt.

Het tweede geval (ONDERDEEL b) gaat een stap verder; krachtens dat onderdeel vallen niet onder het begrip «voorverpakte eet- of drinkwaar» levensmiddelen die met het oog op de onmiddellijke verkoop, dat wil zeggen verkoop binnen doorgaans 24 uur na het verpakken, op de plaats van verkoop zijn verpakt. Gedacht moet hierbij worden aan een winkelvoorraad van dat levensmiddel voor de de huidige of de komende dag. ONDERDEEL c heeft betrekking op de verkoop via markt- of straathandel of handel te water, dan wel via straatventerij, en wel in zoverre dat het moet gaan om levensmiddelen die met het oog op de onmiddellijke verkoop (zie onderdeel b) in de onderneming van de handelaar zijn verpakt. Bij ONDERDEEL d moet worden gedacht aan voorzieningen in kantines e.d. waar (onderdelen van) maaltijden (veelal uit overwegingen van hygiëne) voorverpakt worden verstrekt.

ONDERDEEL e ten slotte heeft een iets ander karakter. Dat onderdeel heeft betrekking op levensmiddelen die zijn verpakt in een fantasie verpakking, waarmee wordt bedoeld:

1°. een verpakking die niet in eerste instantie in die vorm noodzakelijk is om het levensmiddel daarin te verpakken teneinde de nodige bescherming te bieden, maar die vaak wel doorslaggevend is bij de aankoop ervan: souvenir-artikelen; of

2°. een verpakking die (vrijwel) geheel gemodelleerd is volgens de erin verpakte waar, en welke waar daardoor het aanzien krijgt of de vorm behoudt van bijvoorbeeld een figuur, een voorwerp of een dier, en daarmee vaak doorslaggevend is voor de aankoop: drop-sigaretten, paas-eieren, holle chocolade-figuren ter gelegenheid van Sinterklaas, en dergelijke.

In voorkomend geval is in artikel 5 aangegeven welke vermeldingen in de betrokken gevallen moet worden gebezigd, terwijl in artikel 23 nader is bepaald hoe zij moeten worden aangebracht.

Het vierde tot en met negende lid zijn overgenomen uit het AAB, en voor wat het negende lid betreft, tevens uit het HVAB. Het zijn alle bepalingen die afkomstig zijn uit de Etiketteringsrichtlijn.

Zo bepaalt het **vijfde lid** dat een uit verschillende bestanddelen samengestelde grondstof die bij de bereiding wordt gebruikt, voor de toepassing van dit besluit moeten worden beschouwd als waren die bestanddelen afzonderlijk gebruikt, en niet in die samengestelde vorm. Met andere woorden: de bestanddelen van de grondstof zijn tevens ingrediënten van de eet- of drinkwaar, waarvoor zij gebruikt zijn.

Het **zesde lid** geeft een uitzondering op het voorgaande lid. Tijdens de bereiding kunnen namelijk grondstoffen om technologische redenen in componenten worden gescheiden en vervolgens weer in dezelfde verhouding worden samengevoegd. Een dergelijk procedé wordt bijvoorbeeld toegepast bij de bereiding van volkoren meel: die waar wordt doorgaans verkregen door het samenvoegen van bloem met de daarmee samenhangende hoeveelheid zemelen.

Die componenten (i.c. bloem en zemelen) worden niet als ingrediënten van volkoren meel beschouwd.

In het **zevende lid** wordt bepaald dat technologische hulpmiddelen (zoals omschreven in artikel 1, eerste lid, onderdeel e) niet als ingrediënten worden beschouwd.

Het **achtste lid** ligt in het verlengde van het vorige. In dit onderdeel gaat het om hulpstoffen die normaal wel als ingrediënt worden beschouwd, maar in het geval dat zij in het eindprodukt geen functie vervullen, niet als zodanig mogen worden gedeclareerd. Veelal betreft het hulpstoffen die wel een bepaalde functie in de grondstof hebben vervuld, maar in de waar waarvan die grondstof uiteindelijk deel uitmaakt, vanwege het «verduunningseffect», geen functie meer (kunnen) hebben.

Door de werking van de Etiketteringsrichtlijn (artikel 20) bleek het verder noodzakelijk in dit besluit, en wel in het **negende lid**, een voorziening op te nemen, waarbij de (overigens nog enige) uit een EEG-Richtlijn voortvloeiende, nationale regeling niet onder de werking van dit besluit valt. Zolang de desbetreffende richtlijn Cacao en chocolade (73/241/EEG) (PbEG L 228) nog niet in lijn is gebracht met de Etiketteringsrichtlijn, moet de Verordening Akk Cacao en chocoladeprodukten 1974 vooralsnog buiten het bereik van dit besluit worden gehouden. Omdat onder die verordening ook produkten vallen, waarop genoemde richtlijn niet van toepassing is, moet echter tevens voor die produkten een uitzondering worden geformuleerd. Daarmee heeft het onderhavige besluit dus wel betrekking op cacaofantasie en imitatiechocolade.

Het **tiende lid** kwam als zodanig nog niet voor in de voorganger(s) van het onderhavige besluit. Deze beperking van de reikwijdte, namelijk dat het besluit geen betrekking heeft op eet- en drinkwaren die door liefdadigheidsinstellingen worden uitgedeeld, is ingegeven door het feit dat het niet noodzakelijk is deze eet en drinkwaren te onderwerpen aan het regime van dit besluit. Van belang is immers dat met name de uitdeler weet welke levensmiddelen worden uitgedeeld. Ook de Raad van de Europese Gemeenschap heeft zich in een verklaring bij de wijziging van de Etiketteringsrichtlijn (89/395/EEG) in die zin uitgelaten.

Artikel 2 bevat de enige verbodsbepaling van het besluit, en vloeit voort uit artikel 8, onderdelen a en c, van de Warenwet. Aangezien evenwel artikel 20, eerste lid, van de Warenwet, voor wat betreft het in strijd met de voorschriften aanprijzen van waren, naar artikel 8 verwijst, strekt het in artikel 2 opgenomen verbod zich tevens uit tot de aanprijzing van eet- en drinkwaren in strijd met de in dit besluit gegeven voorschriften.

Aangezien artikel 8 van de Warenwet onderscheid maakt tussen de aanduiding, zijnde de benaming van de waar, en vermeldingen, zijnde alle overige in relatie tot de waar te bezigen vermeldingen, is uiteraard dat onderscheid ook in dit besluit gevolgd.

Par. 2 De aanduiding

In *artikel 3* is opgenomen de verplichting dat bij de verhandeling van eeten drinkwaren – verpakt of onverpakt – de aanduiding moet worden gebruikt.

Artikel 4 komt inhoudelijk, behoudens het eerste en vierde lid, geheel overeen met artikel 3 van het AAB. Zoals in onderdeel 'Reikwijdte' reeds uiteen is gezet, valt een klein, maar belangrijk verschil te constateren met het AAB in het **eerste lid** van het artikel. Werd in het AAB niet over de wettelijk vastgestelde benaming gesproken, in het onderhavige artikel is dat de hoofdregel bij de vaststelling welke de benaming moet zijn van de waar. Pas bij het ontbreken van een wettelijk vastgestelde naam, is het gestelde onder a of b van het eerste lid van toepassing. Het **derde lid** bepaalt dat de naam tevens een indicatie moet geven van de behandeling die de waar heeft ondergaan, echter uitsluitend voor zover weglating ervan de consument zou kunnen misleiden. Dat conserven in blik of glas een sterilisatie hebben ondergaan, weet iedere consument, althans dat mag men veronderstellen. In elk geval zal door weglating van die behandeling bij de naam de consument zich niet bekocht voelen. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld gepasteuriseerde augurken en andere tafelzuren.

In het **vierde lid** is een bijzondere bepaling opgenomen die voortvloeit uit de laatste wijziging van de Etiketteringsrichtlijn. Daarin wordt precies aangegeven wat de in het derde lid bedoelde aanduiding moet zijn voor levensmiddelen die een doorstralingsprocédé hebben ondergaan. Uitdrukkelijk is in de considerans bij die richtlijn gesteld dat 'specifieke bepalingen inzake samengestelde levensmiddelen met een vooraf met ioniserende stralen behandeld ingrediënt pas worden vastgesteld wanneer voorschriften inzake deze behandeling worden vastgesteld'. Dat betekent dat in de lijst van ingrediënten een dergelijke behandeling van een ingrediënt – in tegenstelling tot de in artikel 7, eerste lid, geformuleerde algemene regel terzake van de benaming van een ingrediënt – niet behoeft te worden aangegeven.

Par. 3 De vermeldingen

In *artikel 5* wordt vervolgens vastgesteld welke vermeldingen, naast de in artikel 3 bedoelde aanduiding, in bepaalde situaties moeten worden gebezigd, terwijl in paragraaf 4 nader wordt vastgesteld hoe de aanduiding en de vermeldingen in de verschillende situaties moeten worden aangebracht.

Het **eerste lid** heeft uitsluitend op voorverpakte eet- en drinkwaren betrekking. Daarin wordt aangegeven welke vermeldingen moeten worden gebezigd. Ten opzichte van artikel 3, derde lid, van het AAB, zijn er in dit lid van het onderhavige besluit, twee verschillen te constateren.

Het eerste betreft het op deze plaats opnemen van de verplichte vermelding van het netto-gewicht, maar dat is uiteraard inherent aan het opnemen van dat deel uit het HVAB in het onderhavige besluit. Echt nieuw is de vermelding van de «uiterste consumptiedatum» in ONDERDEEL c, welke moest worden opgenomen op grond van een dergelijke voorziening in de Etiketteringsrichtlijn. In artikel 17 wordt aangegeven in welke gevallen die datum moet worden gebruikt, en dus niet de tot nu toe gebruikelijke houdbaarheidsdatum. Het **tweede lid** heeft betrekking op eet en drinkwaren in fantasie-verpakkingen. Bij de verhandeling van die waren moet naast de aanduiding ook de vermelding van de netto-hoeveelheid en van de produktiepartij worden aangegeven.

Krachtens het **derde lid** moet bij de verhandeling van een op de plaats van verkoop verpakte eet- of drinkwaar, alsmede bij de verhandeling van een in een verpakking aanwezige eet- of drinkwaar in het kader van de markt-, straat- of rivierhandel, de netto-hoeveelheid ervan worden vermeld.

In het **vierde lid** wordt voorgeschreven dat ook bij de verhandeling van verpakte eet- en drinkwaren, dat wil zeggen niet voor aflevering aan de eindverbruiker of aan een instelling bestemde levensmiddelen, (naast

de aanduiding) de vermelding betreffende de produktie-partij moet worden aangegeven.

Par.3.1 De lijst van ingrediënten

In *artikel 6* zijn de bepalingen opgenomen die in het AAB in artikel 5 waren geformuleerd. Het betreft overwegend algemene aspecten van de ingrediëntendeclaratie, zoals het gebruik van het woord «ingrediënten» voorafgaand aan de opsomming en de toegelaten tolerantie in de volgorde van de vermelding van de ingrediënten. Ook betreft het de vaststelling van het gewicht van de ingrediënten in geval van het gebruik van gedroogde of geconcentreerde ingrediënten. Ten slotte worden in de laatste drie leden van het artikel enkele specifieke regels gegeven, samenhangend met het ingrediënt water. Overigens spreekt de inhoud van dat artikel voor zich.

Artikel 7 bevat een uitwerking met betrekking tot de vermelding van bepaalde ingrediënten in de lijst van ingrediënten. Zo is in het **eerste lid** vastgelegd dat de ingrediënten met hun specifieke naam moeten worden vermeld, waarbij tevens het bepaalde in artikel 4 van overeenkomstige toepassing is. Dat houdt onder meer in dat, voor zover ingrediënten zijn gebruikt die een behandeling hebben ondergaan die niet in de lijn der verwachtingen ligt, tevens die behandeling moet worden aangegeven. Zoals reeds bij de toelichting bij het vierde lid van artikel 4 is vermeld, is die algemene regel vooralsnog niet van toepassing op doorstraalde ingrediënten.

Het **tweede lid** geeft enige regels met betrekking tot een versoepelde vermelding van bepaalde ingrediënten. Krachtens ONDERDEEL a mogen de in bijlage I opgenomen (groepen van) ingrediënten worden vermeld met de desbetreffende groepsnaam.

Met betrekking tot levensmiddelenadditieven (ONDERDELEN b, c en d, van het tweede lid) is bepaald dat deze met de naam van de desbetreffende groep van levensmiddelenadditieven moeten worden vermeld (in voorkomend geval in het meervoud), gevolgd door de specifieke naam of het nummer van de betrokken stof.

Het **derde lid** geeft enige regels met betrekking tot de vermelding van aroma's. De aanduiding aroma is overgenomen van het nieuwe Warenwetbesluit Aroma's, waar deze term in de plaats is gekomen van de voorheen gebruikelijke aanduiding «geur- en smaakstof».

In ONDERDEEL a wordt bepaald welke de vermelding in de lijst van ingrediënten moet zijn, namelijk «aroma». In voorkomend geval mag in plaats daarvan ook de meer specifieke naam of een omschrijving van het aroma (bijvoorbeeld «aardbeien-aroma») worden gegeven.

In ONDERDEEL b is het criterium gegeven voor het gebruik van het woord «natuurlijk» in samenhang met de term aroma. In ONDERDEEL c tenslotte wordt bepaald wanneer de term «natuurlijk» mag worden gebruikt in het geval dat de vermelding van het aroma een verwijzing bevat naar de dierlijke of plantaardige oorsprong of aard van de gebruikte stoffen.

Het **vierde lid** komt geheel overeen met het tweede lid van artikel 5 van het AAB, met dien verstande dat onderdeel b van dat lid niet langer is opgenomen, aangezien aan een afzonderlijke vermelding van specifieke wettelijke voorschriften als daar bedoeld geen behoefte bestaat, met name gelet op de aanhef van het huidige vierde lid. Deze bepaling houdt in dat samengestelde ingrediënten met de naam van dat samengestelde ingrediënt mogen worden aangegeven, mits deze gevolgd wordt door een nadere indicatie daarvan. Afhankelijk van het gewichtsaandeel van dat samengestelde ingrediënt bestaat die nadere indicatie uit de volgende elementen. Indien het gewichtsaandeel ten minste 25% bedraagt moeten alle bestanddelen ervan (in volgorde van afnemend gewicht zoals die bestanddelen bij de bereiding zijn gebruikt) tussen

haken worden vermeld achter de naam van dat samengestelde ingrediënt. Indien het gewichtsaandeel minder is dan 25%, mag worden volstaan met de vermelding (tussen haken) van de aanwezige levensmiddelenadditieven.

Uiteraard is het bepaalde in artikel 1, achtste lid, van overeenkomstige toepassing op de vermelding van de levensmiddelenadditieven in het onderhavige geval.

Artikel 8 is een bepaling die rekening houdt met de in de praktijk optredende onduidelijkheden bij de consument, respectievelijk moeilijkheden bij de producent, bij de opstelling van de lijst van ingrediënten. De inhoud van dit artikel is overigens identiek aan de artikelen 7 en 8 van het AAB. Het **eerste lid** biedt de mogelijkheid om in plaats van de normale lijst van ingrediënten, een opsomming te geven van de ingrediënten van het produkt na voorbereiding, voor zover het althans een waar betreft die met behulp van water moet worden voorbereid. Het **tweede lid** is opgenomen om problemen te vermijden bij de opstelling van de lijst van ingrediënten, vanwege de wisselende gewichten van de diverse ingrediënten van bepaalde samengestelde eetwaren: gemengde specerijen, fruitcocktail, macedoine e.d..

In *artikel 9* is bepaald in welke gevallen een lijst van ingrediënten niet verplicht is. Het betreft eet en drinkwaren welke in feite uit één ingrediënt bestaan, maar waarbij formeel/juridisch gezien sprake is van meer ingrediënten. Die uitzondering is eveneens opgenomen in de Etiketteringsrichtlijn, en in artikel 6 van het AAB. In dat besluit bleek echter met betrekking tot alcoholhoudende dranken ten onrechte niet te zijn opgenomen dat die vrijstelling slechts gold vanaf een gehalte van ten minste 1,2 % vol. Zulks is in dit besluit vanzelfsprekend wel het geval.

Indien een bijzondere nadruk wordt gelegd op de aanwezigheid of het lage gehalte van een ingrediënt dat van wezenlijk belang is voor het betrokken levensmiddel, moet op grond van *artikel 10* tevens worden vermeld het percentage waarin dat ingrediënt in die waar is verwerkt. Hoewel het duidelijk moge zijn dat uitsluitend het noemen van de naam van een ingrediënt als onderdeel van de naam van een eet- of drinkwaar, nog niet betekent dat daar bijzondere nadruk op wordt gelegd, is overeenkomstig de Etiketteringsrichtlijn in het **tweede lid** vastgesteld dat het eerste lid niet op dergelijke gevallen ziet. Te denken valt aan aanduidingen als «appeltaart», «pindakaas», en dergelijke algemene gebruikelijke benamingen van produkten. Het **derde lid** geeft ten slotte aan dat vermeldingen als «gekruid» of «met mango-aroma» niet tot gevolg hebben dat dan in alle gevallen de hoeveelheid van de gebruikte kruiden of het gebruikte aroma moet worden aangegeven. Het heeft betrekking op die gevallen, waarbij het gaat om kleine hoeveelheden die uitsluitend ter verhoging van de smaak of het aroma in de waar aanwezig zijn.

Par. 3.2 De netto-hoeveelheid

De bepalingen omtrent de hoeveelheidsvermelding zijn opgenomen in de artikelen 11 tot en met 15. Zoals hiervoor reeds aangegeven waren die voorschriften tot nu toe te vinden in het HVAB, de artikelen 19 tot en met 32. In het HVAB zal dan ook worden bepaald (artikel 32, tweede lid) dat het HVAB niet van toepassing is ten aanzien van de eet- of drinkwaar waarop dit besluit betrekking heeft.

Artikel 11, eerste lid, geeft aan wat onder netto-hoeveelheid moet worden verstaan: de hoeveelheid die ten minste in de verpakking aanwezig moet zijn. Wellicht ten overvloede zij er op gewezen dat de netto-hoeveelheid uitsluitend het levensmiddel zelf betreft en bijvoorbeeld niet ook het gebruikte verpakkingsmateriaal. Uitgangspunt bij de bepaling van het gewicht is dan ook dat de aangegeven hoeveelheid overeen dient te komen met het minimum-gewicht. Tevens is in dat lid

vastgelegd de hoofdregel voor de hoeveelheidsvermelding: in volume-eenheden (liters etc.) voor vloeibare waren (drinkwaren) en in gewichts-eenheden (kg, gram etc.) voor andere levensmiddelen (eetwaren en pasteuze waren). Volledigheidshalve is in het **tweede lid** vastgelegd dat het volume van een waar moet worden bepaald bij 20° C, tenzij het gaat om bevroren of diepgevroren drinkwaren, in welk geval het volume wordt bepaald bij de temperatuur waarbij de waar voorhanden pleegt te worden gehouden. Krachtens het **derde lid** worden hoeveelheidsvermeldingen die niet het minimum-gewicht aangeven, en die moeten worden gebezigd op grond van andere wettelijke bepalingen, voor de toepassing van het eerste lid toch beschouwd als de netto-hoeveelheid. Met name moet hier worden gedacht aan de bepalingen van paragraaf 2 van het HVAB (het gebruik van het zogenaamde «e»-teken). Maar ook hoeveelheidsvermeldingen in de trant van «heel» brood vallen onder deze bepaling.

Het **vierde lid** bevat de uitzonderingen op het in het eerste lid neergelegde principe. Bij bepaalde eetwaren mag de hoeveelheidsvermelding krachtens dat lid worden uitgedrukt in aantal stuks. Deze uitzondering kwam overigens eveneens voor in artikel 20, vierde lid, van het HVAB. Het zijn alle eetwaren die doorgaans per stuk of aantal stuks plegen te worden verkocht. Met betrekking tot bakkerswaren is er, op advies van de Adviescommissie Warenwet, voor gekozen in het besluit geen categorieën van dergelijke produkten te noemen, maar zulks vooralsnog over te laten aan een nadere regeling door de betrokken minister. Voor wat betreft het laatste onderdeel, suikerwerk, wordt voorts opgemerkt dat de formulering afwijkt van die van het HVAB. Omdat onderdeel e van het vierde lid van artikel 20 van dat besluit vrij algemeen werd ervaren als een nogal willekeurige opsomming van diverse suikerwerken, is er voor gekozen het criterium concreter te formuleren. Onderdeel e van het vierde lid van artikel 11, is nu zodanig geformuleerd, dat alle suikerwerk dat ook onverpakt per stuk pleegt te worden verkocht, onder de uitzondering wordt begrepen. Onduidelijkheden over de vorm of de aard van het suikerwerk zijn hiermede verdwenen. Van geval tot geval, aan de hand van de praktijk, kan nu worden gezien of de uitzondering van toepassing is. Het **vijfde lid** bevat een versoepeling met betrekking tot het bepaalde in het vierde lid. Indien namelijk een aantal eetwaren, behorende tot een der groepen opgenomen in het vierde lid, gezamenlijk wordt verhandeld in een doorzichtige verpakking, mag de stuksaanduiding achterwege worden gelaten.

De artikelen 12 en 13 geven regels hoe te handelen met betrekking tot de hoeveelheidsvermelding in geval van voorverpakkingen die bestaan uit een aantal verpakte eenheden van hetzelfde produkt. Zij vloeien rechtstreeks voort uit de Etiketteringsrichtlijn, en waren overigens reeds opgenomen in het HVAB (artikelen 22 en 23).

Artikel 12 betreft verpakte eenheden die elk met dezelfde hoeveelheid ook afzonderlijk plegen te worden verkocht aan verbruikers, zoals rollen drop. Indien die rollen zich bevinden in een gezamenlijk verpakking bijvoorbeeld een doosje, moet krachtens het **eerste lid** een vermelding worden gebezigd die aangeeft het aantal verpakte eenheden en de hoeveelheid die elke eenheid bevat (bijvoorbeeld 4 x 25g). Indien het gaat om produkten waarvan tevens krachtens artikel 14 het uitlekgewicht moet worden vermeld, moet bovendien die hoeveelheid in de gemeenschappelijke vermelding worden opgenomen.

Het **tweede lid** zondert van deze verplichting uit de gemeenschappelijke verpakkingen zonderlijk als verkoopenheid te koop worden aangeboden, is *artikel 13* van toepassing. In dat geval mag op grond van het **eerste lid** worden volstaan met de vermelding van het totale gewicht en het aantal stuks dat zich in de verpakking bevindt. In het geval van theezakjes zou de vermelding dan kunnen luiden: 80 gram, 20 stuks. Ter

vermijding van de situatie dat, in het geval van verpakte snoepjes, ook in alle gevallen het aantal daarvan zou moeten worden aangegeven, is in het **tweede lid** een uitzondering opgenomen voor dat suikerwerk dat zich bevindt in een verpakking die elk voor zich ten hoogste 15 gram bevat.

In de situatie dat zich in een omverpakking meer dan één verpakking bevindt (die elk ook afzonderlijk pleegt te worden verkocht), met daarin bijvoorbeeld theezakjes, zou kunnen worden volstaan met de vermelding: 3 x 80 gram (elk 20 stuks). Die situatie is dus een combinatie van artikel 12 en artikel 13.

In *artikel 14* is vastgelegd dat ook het uitlekgewicht moet worden vermeld indien sprake is van eetwaren in een opgietsloef. Tevens wordt aangegeven op welke wijze zulks moet worden gedaan. De technische uitwerking van het begrip opgietsloef is gegeven in het **tweede lid**.

In het **derde lid** is bepaald dat een aantal produktschappen welke zijn ingesteld ten behoeve van die bedrijfskolommen waarin onder meer produkten worden verhandeld waarvoor zodanige verplichting geldt, nadere regels kunnen stellen met betrekking tot de bepaling van het uitlekgewicht. De reden voor die delegatie is tweemaal. De eerste is dat de betrokken bepalingsmethode sterk afhankelijk zal zijn van de aard van de opgietsloef en de aard van de eetwaar die met de opgietsloef is verpakt. Het betrokken produktschap lijkt dan ook het meest toegerust om zodanige bepaling, gehoord de Adviescommissie Warenwet, vast te stellen. De tweede reden is gelegen in de aard van het onderwerp. Het uitlekgewicht is immers – naast de noodzakelijke consumentenvoorlichting die evenwel door het onderhavige besluit wordt behartigd – een kwestie van eerlijkheid in de handel, en daarmee in eerste instantie een zaak van het betrokken bedrijfsleven.

Artikel 15 bevat algemene uitzonderingen voor wat betreft de vermelding van het netto-gewicht. Op voorverpakte eet- en drinkwaren behoeft geen hoeveelheidsvermelding te worden aangebracht indien het gaat om produkten die naar hun aard aanzienlijk aan gewicht verliezen en bovendien per stuk of aantal stuks worden verkocht, dan wel in aanwezigheid van de koper worden gewogen (**onderdeel a**). Ook mag die vermelding achterwege worden gelaten als het gaat om zeer kleine hoeveelheden, namelijk minder dan 5 gram of 5 milliliter, welke versoepeling echter niet geldt voor kruiden en specerijen. Ten slotte is de vermelding van het gewicht ook niet verplicht voor voorverpakt suikerwerk met een netto-gewicht minder dan 25 gram (**onderdeel b**). In combinatie met artikel 1, derde lid, en artikel 23, vierde lid, van het onderhavige besluit zijn de hier opgenomen uitzonderingen dezelfde als die, opgenomen in artikel 27, eerste lid, van het HVAB.

Par. 3.3 De datum van minimale houdbaarheid

Artikel 16 geeft de uitwerking van artikel 5, eerste lid, onderdeel c: de vermelding van de datum van minimale houdbaarheid. Het **eerste lid** bepaalt dat die vermelding alleen geldt voor waren die niet vallen onder de omschrijving van het eerste lid van artikel 17, de zeer bederfelijke eet- of drinkwaren. Het **tweede lid** werkt verder uit hoe de vermelding van de datum van minimale houdbaarheid moet plaats vinden, namelijk door het gebruik van de woorden «ten minste houdbaar tot» gevolgd door de desbetreffende datum. Die datum moet uiteraard worden bepaald door de verhandelaar, c.q. de verpakker zelf, zij het dat die datum wel moet garanderen dat de betrokken waar – rekening houdend met een passende wijze van bewaren dan wel met een krachtens het **derde lid** bedoelde bijzondere wijze van bewaren – in elk geval tot en met die datum in het bezit is van de voor die waar kenmerkende eigenschappen. Twee elementen verdienen enige toelichting, namelijk «passende of bijzondere wijze van bewaren» en «kenmerkende eigenschappen».

Onder een passende of bijzondere wijze van bewaren, welke laatste wijze overigens voortvloeit uit het bepaalde in artikel 18, onderdeel a, valt in elk geval te verstaan een voor de eindverbruiker praktisch hanteerbare wijze van bewaren. Wanneer immers zou worden aangegeven dat de waar uitsluitend tot een aangegeven datum houdbaar zou zijn, in het geval zij zou worden bewaard bij 2° C, zou dat een in de praktijk onuitvoerbaar voorschrift betreffen, en daarmee een houdbaarheid worden gesuggereerd die misleidend kan zijn in de zin van artikel 29.

Onder kenmerkende eigenschappen zijn te verstaan alle eigenschappen die van de waar verwacht mogen worden. Het gaat dan veelal om de volgende aspecten: geur, smaak, kleur en consistentie, versheid of microbiële gesteldheid, alsmede gewicht of volume.

In het **vierde lid** wordt precies aangegeven hoe de datum moet worden vermeld. Onder gebruikelijke afkorting van de naam van de maand wordt in het geval van «maart» tevens begrepen de afkorting «mrt».

Het **viijfde en zesde lid** bevatten uitzonderingen op de regels van het vierde lid. Als de datum ligt binnen drie maanden na het verpakken, mag de vermelding van het jaar worden weggelaten. Voor zover de datum ligt tussen 3 en 18 maanden na het verpakken, mag de dagvermelding achterwege worden gelaten. Ten slotte mag de vermelding van de dag en de maand vervallen wanneer de datum ligt ten minste 18 maanden na de datum van verpakken. In de gevallen dat geen dag wordt vermeld, moet de vermelding van de datum van minimale houdbaarheid bestaan uit de woorden «ten minste houdbaar tot einde» gevolgd door de datum. Het **zevende lid** geeft een versoepeling van de wijze van vermelden van de maand. In de praktijk wordt namelijk, vooral bij dranken en conserven, doorgaans een methode toegepast, waarbij door middel van inkerving (crantage) op een plaats waar van te voren de maand is vermeld, de desbetreffende maand wordt aangegeven. Wel moeten de maanden in de juiste volgorde worden vermeld, zodat dan tevens zonder bezwaar kan worden volstaan met de vermelding van slechts de beginletter van de betrokken maand. Het is gebleken dat de consument een dergelijke wijze van vermelden op de juiste wijze weet te gebruiken, zodat tegen die versoepeling geen praktisch bezwaar bestaat. Tenslotte is in het **achtste lid** opgenomen wanneer geen datum van minimale houdbaarheid vereist is. Die opsomming is afkomstig uit Etiketteringsrichtlijn. De filosofie achter die uitzonderingen is de volgende. Een datum wordt kennelijk enerzijds als niet echt noodzakelijk beschouwd wanneer de waar binnen 24 uur na aankoop pleegt te worden verbruikt (onderdelen a, e en k). Een datum is anderzijds niet nodig omdat geen datum is aan te geven, omdat de kenmerken van de betrokken waar steeds behouden zullen blijven (onderdelen f, g, h, i en j). Bovendien geldt voor een beperkte groep van waren dat de tijd geen of nauwelijks invloed heeft op de appreciatie van de desbetreffende waar, zoals bij sommige sterk alcoholhoudende dranken, of zelfs een positieve invloed heeft zoals bij wijn (onderdelen b en c). Ten opzichte van de relevante bepaling uit de richtlijn ontbreekt in onderdeel c een gedeelte van de opsomming dat uitsluitend betrekking heeft op wijnen die in het Verenigd Koninkrijk en Ierland mogen worden geproduceerd en verhandeld. Ten slotte betreft het een groep van dranken in grotere verpakkingen die uitsluitend aan instellingen worden geleverd. Voor die groep van waren kan in voorkomend geval immers op andere wijze worden voorzien in een adequate informatie aan de verbruiker, zoals op de begeleidende documenten (onderdeel d). Overigens spreken de desbetreffende produktgroepen voor zich; zij behoeven geen nadere toelichting.

Par. 3.4 De uiterste consumptiedatum

Een nieuw aspect van regelgeving is opgenomen in *artikel 17*. In dat artikel is de vermelding van de uiterste consumptiedatum, bedoeld in artikel 5, eerste lid, onderdeel c, uitgewerkt. Die vermelding moet krachtens het **eerste lid** in plaats van de vermelding van minimale houdbaarheid worden gehanteerd, voor die levensmiddelen die zeer bederfelijk zijn en daardoor reeds na korte tijd, bijvoorbeeld binnen vijf dagen, gevaar kunnen opleveren voor de verbruiker. In de praktijk zal het gaan om een beperkte groep van levensmiddelen. Verwacht mag worden dat met name vers vlees en verse vis alsmede waren die pertinent gekoeld moeten worden bewaard, zoals bepaalde niet (voldoende) houdbaar gemaakte complete maaltijden en salades met vlees of vis, onder de werking van dit artikel vallen. Ook hier is de verhandelaar c.q. de verpakker verantwoordelijk voor de keuze van de datum. Hij kan het beste bepalen (hij zou het althans ongetwijfeld moeten kunnen) welke die datum in het betrokken geval zou moeten zijn. Toch kan niet in alle gevallen uitsluitend op diens kennis worden afgestaan, omdat hij enerzijds ten onrechte zou kunnen veronderstellen dat de waar geen produkt is als bedoeld in het onderhavige artikel. Anderzijds kan – behalve van overtreding van dit artikel – tevens van misleiding (artikel 29) sprake zijn, wanneer door middel van die vermelding ten onrechte zou worden gesuggereerd dat bijvoorbeeld de waar een «vers» karakter zou hebben. De vermelding moet volgens het **tweede lid** bestaan uit de woorden «te gebruiken tot» gevolgd door de betrokken datum. Aangezien het hier om zeer kort houdbare produkten gaat, zal bij deze waren steeds een dag- en een maand-aanduiding moeten worden gebezigd, met daarachter eventueel ook nog een jaar-aanduiding. Overigens dient – althans in deze vermelding – het woord «tot» te worden opgevat als «tot en met» (de vermelde datum).

Tevens moet een bewaarvoorschrift worden vermeld, hetgeen overigens reeds vanzelfsprekend zou zijn, gelet op de aard van de waar (**derde lid**).

In het **vierde lid** is aangegeven dat overeenkomstig artikel 16, vierde lid, moet worden gehandeld. In voorkomend geval kan tevens van de mogelijkheid van crantage (artikel 16, 7° lid) gebruik worden gemaakt.

Par. 3.5 Overige vermeldingen

In *artikel 18* is bepaald wanneer een bewaarvoorschrift, en wanneer een gebruiksaanwijzing moet worden vermeld. Een bewaarvoorschrift is niet vereist wanneer de waar onder normale omstandigheden bewaard kan blijven. Indien bij voorbeeld een koelere temperatuur dan de normale omgevingstemperatuur of een donkere plaats voor de bewaring noodzakelijk is, behoeft dit vermelding (**onderdeel a**). Dat in voorkomend geval een gebruiksaanwijzing gewenst is, zal in de meeste gevallen vanzelfsprekend zijn (**onderdeel b**). Het is aan de fabrikant/bereider de inhoud van dat voorschrift vast te stellen, omdat die immers volstrekt afhankelijk is van de receptuur van de betrokken waar. Een foutieve gebruiksaanwijzing kan – behalve overtreding van dit artikel – overigens tevens misleiding van de verbruiker (artikel 29) tot gevolg hebben.

Artikel 19 geeft uitwerking aan het bepaalde in artikel 5, eerste lid, onderdeel e, namelijk de vermelding van degene die verantwoordelijk moet worden geacht voor het betrokken produkt. Met name omdat het artikel ook reeds gelijklopend voorkwam in het AAB, behoeft het geen nadere toelichting.

Artikel 20, bevat de uitwerking van de vermelding van de plaats van oorsprong of herkomst. Die vermelding zal verplicht zijn, indien het betreft een traditioneel in een bepaalde streek of een bepaald land bereide waar, welke geproduceerd is in een streek of land welke de verbruiker niet verwacht (voorbeeld: Fêta-kaas uit Nederland). Daaren-

tegen worden die regionale, territoriale of topografische vermeldingen, voor zover deze in het gebruik een soortnaam zijn geworden, niet als misleidend beschouwd, indien de betrokken waar een andere oorsprong heeft (voorbeeld: Haagse hopjes, Goudse stroopwafels).

De bepalingen omtrent de vermelding van het alcoholgehalte zijn ondergebracht in *artikel 21*. In dat artikel is in het **eerste lid** opgenomen voor welke alcoholhoudende dranken, en hoe die vermelding dan moet plaatsvinden. Evenals in artikel 9 van het AAB is die vermelding verplicht voor alle dranken met een hoger alcoholgehalte dan 1,2%.

In het **tweede lid** is vervolgens verwerkt de EEG-Richtlijn 87/250/EEG (PbEG L 113), de richtlijn die toleranties geeft voor andere dranken dan bedoeld in de EEG-marktordeningsregeling betreffende wijn en druivemost, met betrekking tot deze vermelding in relatie tot het werkelijke alcoholgehalte. Die richtlijn was overigens reeds krachtens artikel 18 van het AAB, namelijk de Regeling Toleranties Vermelding alcoholgehalte (Warenwet) (Stcrt. 1988, 235), geïmplementeerd in de Warenwetgeving.

In *artikel 22* wordt de Richtlijn partij-identificatie van de EEG geïncorporeerd. Deze vermelding is met name bedoeld om zo snel mogelijk te kunnen bepalen wat de herkomst is van een produkt, en kan daarmee een nuttige bron van inlichtingen vormen wanneer er sprake is van een gevaar voor de gezondheid van de mens. Ook in geval van civielrechtelijke geschillen kan deze vermelding verhelderend werken. Uiteraard is ook hier de producent/verpakker degene die enerzijds vaststelt wat tot een productiepartij moet worden gerekend, en anderzijds bepaalt welke code hij wenst te gebruiken. In het AAB was overigens reeds een vergelijkbare bepaling opgenomen in artikel 3, derde lid, onderdeel e, welke toen een nationaal karakter had, en zich overigens beperkte tot voor de eindverbruiker bestemde voorverpakte eet- of drinkwaren. Nu de EEG een communautaire regeling terzake voor zowel voorverpakte (bestemd voor eindverbruiker of instelling), als verpakte (niet als zodanig bestemd) levensmiddelen heeft vastgesteld, ligt het voor de hand die richtlijn in dit besluit op te nemen.

Om aan te geven dat deze vermelding inderdaad van toepassing is op alle hiervoor opgesomde eet- en drinkwaren, is zowel in artikel 5, eerste lid, onderdeel h, als in het tweede lid van dat artikel een bepaling opgenomen waaruit zulks duidelijk blijkt.

Het **eerste lid** komt overeen met het huidige eerste lid van artikel 12 van het AAB: de vermelding van de productiepartij mag in code worden vermeld. Overeenkomstig de richtlijn is evenwel in het **tweede lid** tegelijkertijd bepaald in welke gevallen geen vermelding van de productiepartij behoeft te worden gehanteerd. Het betreft landbouwgrondstoffen die op een centraal punt verder worden behandeld (gesorteerd, opgeslagen of verpakt) (ONDERDEEL a) of verkocht (ONDERDEEL b). Met name omdat produkten, afkomstig van verschillende tuin- of landbouwbedrijven, in de verdere fase van de verhandeling door elkaar worden gemengd, zodat niet langer te achterhalen zal zijn welke producent eventueel verantwoordelijk is voor bijvoorbeeld een opgetreden overschrijding van een gestelde warenwettelijke norm, lijkt deze uitzondering gerechtvaardigd. Het geval waarop ONDERDEEL c ziet betreft bijvoorbeeld rauwe melk die door een zelf-kazende boer wordt verwerkt.

Het **derde lid** bepaalt ten slotte dat, net zoals dat in het huidige tweede lid van artikel 12 (AAB) het geval is, met een datum die op grond van artikel 16 of 17 reeds moet worden vermeld, kan worden volstaan om ook aan de verplichting van dit artikel te kunnen voldoen. Die datum moet dan echter wel een dag-aanduiding inhouden.

De Richtlijn partij-identificatie bevat een voorschrift dat niet in het onderhavige besluit is opgenomen, en wel de verplichting de letter «L» te

bezigen voorafgaande aan de produktiepartij-vermelding. De formulering van het desbetreffende artikel in die richtlijn (artikel 4) is echter bewust zodanig gekozen dat zulks uitsluitend nodig is indien de code niet duidelijk van de andere vermeldingen is te onderscheiden.

Ook heeft de afgelopen jaren in Nederland de ervaring geleerd dat van verwarring hierover nooit sprake is geweest. Om die redenen wordt het niet opportuun geacht dat voorschrift in het onderhavige besluit op te nemen. Wel moet er bij uitvoer naar andere EG-Lid-Statens rekening mee worden gehouden dat men in die landen de interpretatie van het begrip «duidelijk van de andere vermeldingen te onderscheiden zijn» stringenter kan uitleggen dan men in Nederland gewend is.

Par. 4 Het aanbrengen van aanduidingen en vermeldingen

In deze paragraaf zijn voorschriften opgenomen die betrekking hebben op de wijze van aangeven van de in dit besluit bedoelde aanduidingen en vermeldingen. Met name nu de reikwijdte van dit besluit groter is dan die van het AAB en het HVAB, zijn er aanzienlijke verschillen te constateren met genoemde besluiten. Dat geldt overigens niet voor *artikel 23* waarin is bepaald dat de aanduiding en vermeldingen duidelijk zichtbaar, gemakkelijk leesbaar en onuitwisbaar moeten zijn aangebracht, in beginsel ongeacht in welke situatie zij ook worden gebruikt. Behoudens de vermelding van de produktiepartij waartoe de betrokken waar behoort, moeten zij voor de (in het algemeen) Nederlandse verbruiker gemakkelijk te begrijpen zijn. Ten opzichte van het bepaalde in artikel 16, zesde en zevende lid, van het AAB, wordt niet langer voorgeschreven dat in principe steeds gebruik moet worden gemaakt van de Nederlandse taal. Enerzijds is daartoe besloten omdat uit de jurisprudentie van het Hof van de Europese Gemeenschap is gebleken dat die verplichting niet langer als uitgangspunt kan worden gekozen.

Anderzijds biedt ook de Etiketteringsrichtlijn niet die mogelijkheid dat uitsluitend de landstaal moet worden gehanteerd. Artikel 11, tweede lid, van die richtlijn bevat uitsluitend de verplichting dat een en ander «**begrijpelijk geformuleerd**» moet zijn, terwijl artikel 14 de Lid-Statens opdraagt «de handel te verbieden in levensmiddelen indien de (in de richtlijn bedoelde aanduiding en vermeldingen) **er niet op voorkomen in een voor de koper gemakkelijk te begrijpen taal**, tenzij de koper door andere maatregelen wordt ingelicht». Uiteraard zal het wel zo zijn dat slechts het gebruik van Nederlandse bewoordingen c.q. Nederlandse woorden, in bijna alle gevallen het meest in aanmerking zal komen omdat het gebruik van die taal het best zal blijken te voldoen aan beide criteria. Overigens moge het duidelijk zijn dat aanduidingen als «Tee», «caffè» of «yoghourt» zeker equivalent zullen zijn aan de desbetreffende Nederlandse benamingen, en daarmee zeker begrijpelijk zullen zijn in bovengenoemde zin.

Na artikel 23 kan deze paragraaf in vier hoofd-onderdelen worden verdeeld: het betreft in hoofdzaak namelijk vier verschillende situaties: voorverpakt (artikel 24); niet beschouwd als voorverpakt in de zin van dit besluit (artikel 25); verpakt in de zin van artikel 1, eerste lid, onderdeel d (artikel 26) en onverpakt (artikel 27). Ten slotte bevat artikel 28 enkele bepalingen met betrekking tot verzamelverpakkingen.

Voorverpakte waren

Artikel 24 heeft betrekking op voorverpakte eet en drinkwaren.

Het **eerste lid** bepaalt dat alle informatie in beginsel voor moet komen op de verpakking, of op een daaraan gehecht etiket. In het **tweede lid** is geregeld hoe de voorschriften, voortvloeiende uit de artikelen 3 en 5 moeten worden opgevolgd in de volgende twee situaties, waarbij voorverpakte eet- en drinkwaren worden verhandeld: ONDERDEEL a: de situatie dat zij, hoewel als zodanig bestemd voor de eindverbruiker (geen

instelling), worden verhandeld in een stadium voorafgaand aan de uiteindelijke aflevering, zoals in de groothandelsfase, bijvoorbeeld bier in fust;

ONDERDEEL b: de situatie dat zij zijn bestemd voor een instelling,

- waar zij worden toeberaid, verwerkt of in porties verdeeld; of

- waar zij in het kader van een maaltijdverstrekking worden afgeleverd.

Ten aanzien van de situatie, bedoeld achter het eerste gedachtenstreepje, wordt opgemerkt dat hiermee eet en drinkwaren worden bedoeld die niet in hun voorverpakking worden aangeboden aan personen die de eet- of drinkwaar feitelijk consumeren, maar waarvan de voorverpakking wordt verbroken of aangebroken om de eet- of drinkwaar te kunnen bereiden, te verwerken of in porties te verdelen.

Aangezien het in beide situaties voorverpakte eet en drinkwaren betreft, is daarop het bepaalde in het **tweede lid** van toepassing. Volledige declaratie op dergelijke waren is evenwel niet echt noodzakelijk, vandaar dat in het onderhavige lid terzake een versoepeling is opgenomen, die overigens identiek is aan het overeenkomstige artikel 11, onderdelen b en c, van de wijzigingsrichtlijn. Slechts de vermelding van de produktiepartij waartoe de waar behoort behoeft op de verpakking te worden vermeld (artikel 4, eerste en tweede alinea, van de Richtlijn partij-identificatie). Alle andere vermeldingen moeten in elk geval wel op de vergezellende of met of voor de aflevering verzonden handelsdocumenten voorkomen, mits op de buitenste verpakking waarin het levensmiddel wordt verhandeld voorkomen: de aanduiding, de gegevens omtrent de producent, verpakker of verkoper, en de houdbaarheidsdatum c.q. de uiterste consumptiedatum.

In het **derde lid** wordt nauwkeurig aangegeven welke van de verschillende vermeldingen in hetzelfde gezichtsveld als de aanduiding moeten voorkomen. Het gaat om de hoeveelheid, de datum van minimale houdbaarheid of de uiterste consumptiedatum, en in voorkomend geval het alcoholgehalte van de desbetreffende waar.

In het **vierde lid** is een versoepeling opgenomen voor kleine verpakkingen. Indien het grootste vlak van de verpakking kleiner is dan 10 cm² mag worden volstaan met de in het derde lid bedoelde informatie (behoudens de vermelding van het alcoholgehalte).

Het **vijfde lid** geeft de mogelijkheid dat op zogenaamde tapmaatsflessen voor melk e.d. slechts een tweetal vermeldingen behoeven te worden aangebracht. Enerzijds is deze versoepeling niet bezwaarlijk, omdat de inhoud uiteraard reeds van te voren vaststaat, en anderzijds zou het aanbrengen van alle informatie in de praktijk tot grote problemen leiden. Op die flessen behoeven slechts de datum van minimale houdbaarheid c.q. de uiterste consumptiedatum en gegevens omtrent de producent, verpakker of verkoper te zijn aangebracht.

Niet-voorverpakte waren

In *artikel 25* worden regels gesteld met betrekking tot de wijze van bezigen op niet-voorverpakte eet en drinkwaren van aanduidingen en vermeldingen. Het betreft eet- en drinkwaren die niet-voorverpakt zijn in de zin van artikel 1, vierde lid, onderdelen b, c of e, en die te koop worden aangeboden in de situaties, bedoeld in genoemde onderdelen van dat lid:

ONDERDEEL b: de verhandeling van eet- en drinkwaren die op de plaats van verkoop aan particulieren met het oog op de onmiddellijke verkoop zijn verpakt;

ONDERDEEL c: de verhandeling van eet- en drinkwaren op markten, straten en op het water, alsmede via venterij, voor zover zij in de onderneming van de verkoper met het oog op de onmiddellijke verkoop aan particulieren zijn verpakt;

ONDERDEEL e: de verhandeling van eet- en drinkwaren verpakt in een fantasie-verpakking.

Voor deze situaties is in het **eerste lid** aangegeven dat de aanduiding en de hoeveelheid van de betrokken waar moeten worden vermeld op bijvoorbeeld de omdoos, een bordje, of op een schapkaart.

In het **tweede lid** is vervolgens vastgelegd dat de vermelding van de productiepartij moet zijn aangebracht op de verpakking, de recipint, dan wel, indien zulks op die wijze niet goed mogelijk is, op het handelsdocument dat de waar vergezelt.

Verpakte eet- en drinkwaren

De vermelding van de productiepartij waartoe de aangeboden waar behoort, dient als enige vermelding tezamen met de aanduiding, ook bij verpakte eet- en drinkwaren (zijnde niet voorverpakt in de zin van artikel 1, vierde lid) steeds op de verpakking of de recipiënt (kist, bus, vat), dan wel ten minste op het handelsdocument dat de waar vergezeld heeft, te worden aangegeven (*artikel 26*). Die verplichting vloeit voort uit meerge-noemde Richtlijn partij-identificatie.

Onverpakte eet- en drinkwaren

In geval van onverpakte waren moet krachtens *artikel 27* de meest essentiële voorlichting aan de consument: de aanduiding van de waar, worden gegeven via borden of kaarten die zich bevinden op het schap of in de onmiddellijke nabijheid van de betrokken waar. Het lijkt praktisch, en overigens ook voldoende, om slechts die verplichting te hanteren in deze situatie. Men mag aannemen dat de verkoper van onverpakte eet- of drinkwaren de nodige informatie zal kunnen verstrekken indien de consument daarom vraagt. In *artikel 28* komt de situatie aan de orde waarbij verschillende eenheden van een of meer eet- of drinkwaren gezamenlijk zijn verpakt. Het **eerste lid** beperkt zich tot afzonderlijk verpakte eenheden van eenzelfde eet- of drinkwaar. In dat geval wordt die «om»-verpakking als de verpakking aangemerkt waarop de informatie moet worden verstrekt. Het **tweede lid** betreft in feite drie van elkaar verschillende situaties, in welke gevallen overigens steeds het in dit lid voorgeschreven regime geldt. De eerste situatie laat zich vatten onder de noemer «blisterverpakking», zij het dat daarmee doorgaans een doorzichtige «om»-verpakking wordt bedoeld, waarvoor het derde lid is opgenomen.

De tweede situatie is een verzamelverpakking van verpakte eenheden van verschillende eet- of drinkwaren al dan niet met andere waren, kortweg: de «assortimentsdoos». De derde situatie laat zich kwalificeren met het woord «fruitmand», zij het dat ook op die situatie het derde lid betrekking heeft. Die situatie betreft een verzamelverpakking van onverpakte eenheden van verschillende eet- of drinkwaren al dan niet met andere waren. In alle drie situaties behoeven de aanduiding van de verschillende eet- en drink-waren en de vermelding van de gewichten van alle eet- en drinkwaren slechts op die «om»-verpakking te worden vermeld, mits althans op de verpakte eenheden de voor de desbetreffende waar geldende aanduiding en vermeldingen zijn aangebracht. Zoals reeds hierboven genoemd, bevat het **derde lid** een versoepeling van het bepaalde in het eerste en tweede lid, namelijk als het gaat om een doorzichtige «om»-verpakking. In dat geval behoeft op die «om»-verpakking geen enkele aanduiding of vermelding te worden gebezigd, mits uiteraard de desbetreffende voorverpakte eet- en drinkwaren voorzien zijn van de voor de betrokken waar noodzakelijke informatie. Bovendien moet van buitenaf die informatie voldoende zichtbaar zijn.

Par. 5 Slotbepalingen

Artikel 29 is het zogenaamde misleidings-artikel, welke bepaling overigens rechtstreeks voortvloeit uit de Etiketteringsrichtlijn. Nu in artikel 19 en 20 van de herziene Warenwet het verbod op vermeldingen van geneeskundige aard is opgenomen, kan in dit besluit voorts worden volstaan met een misleidingsbepaling die alleen betrekking heeft op andere vormen van mogelijke misleiding van de koper. Het **eerste lid** geeft daarvan een opsomming, welke overigens voor zich spreekt. In het **tweede lid** is een verbijzondering opgenomen van het eerste lid. Formeel juridisch gezien zou dat lid dan ook niet nodig hoeven te zijn. Dat het toch als bepaling is opgenomen houdt met name verband met de tekst van de desbetreffende bepaling in de Etiketteringsrichtlijn (onderdelen a en b). Zoals hiervoor reeds is uiteen gezet, is ervoor gekozen zo dicht mogelijk bij de tekst van die richtlijn te blijven. Daarnaast is gebleken dat in de praktijk nogal wat vragen en onduidelijkheden over de in het tweede lid bedoelde misleiding naar voren kwamen. ONDERDEEL a spreekt voor zich: een waar die zuur smaakt, mag niet als zoet worden omschreven. ONDERDEEL b heeft met name betrekking op mededelingen die erop wijzen dat in de betrokken waar een bepaald ingrediënt niet aanwezig, daarmee suggererend dat in soortgelijke waren dat ingrediënt wel aanwezig zou zijn, terwijl het wettelijk niet is toegestaan dat dat ingrediënt bij de bereiding wordt gebruikt. In ONDERDEEL c is vervolgens opgenomen dat tevens als misleiding moeten worden beschouwd aanduidingen, vermeldingen of voorstellingen die, ingevolge Verordening (EEG) 1898/87 van de Raad van de Europese gemeenschap betreffende de bescherming van de benaming van melk en zuivelproducten bij het in de handel brengen (PbEG L 182), niet mogen worden gebezigd voor eet- of drinkwaren. Die verordening is, als iedere EEG-verordening, rechtstreeks toepasselijk in elke Lid-Staat. Volgens vaste jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap is het voorts de Lid-Staten niet toegestaan de inhoud van een verordening over te nemen in nationale wettelijke maatregelen, omdat dit onduidelijkheid kan creëren ten aanzien van zowel de juridische aard van de toepasselijke bepalingen als het moment van hun inwerkingtreding. Dergelijke uitvoeringsmodaliteiten zouden een belemmering voor de rechtstreekse werking van verordeningen kunnen vormen en aldus hun gelijktijdige en uniforme toepassing in de gehele Gemeenschap in gevaar kunnen brengen, aldus deze jurisprudentie. Tegen overtreding van deze verordening werd reeds krachtens artikel 20 van het AAB opgetreden.

Melk en zuivelproducten zijn naar hun aard immers vrijwel altijd voorverpakte eet- of drinkwaren, waardoor het AAB kon worden toegepast. Waar dit niet het geval is, is vervolgens in de desbetreffende specifieke produktgerichte Warenwet- of Landbouwkwaliteitsbesluiten een bepaling opgenomen die de bovenbedoelde misleiding verbiedt. Het wordt echter toch als wenselijk beschouwd, uit oogpunt van een inzichtelijker wetgeving, een uitdrukkelijk verband te leggen tussen het onderhavige misleidingsartikel en genoemde verordening. Zulks is geschied in dit onderdeel.

Vanwege mogelijke, al dan niet voorzienbare, consequenties van dit besluit voor andere wettelijke regelingen, is in *artikel 30* een bepaling opgenomen die regelt, welke regeling in een dergelijke situatie van toepassing is. Indien in een andere regeling is bepaald dat de aanduiding, dan wel een of meer van de in dit besluit voorgeschreven vermeldingen, niet behoeft te worden gebezigd, dan wel niet mag worden gebezigd, is in dat geval krachtens het **eerste lid**, het bepaalde in die regeling van toepassing, en treedt het onderhavige besluit op dat punt terug. Voorwaarde hiervoor is evenwel dat hierdoor geen strijdigheid met de Etiketteringsrichtlijn ontstaat. Hetzelfde geldt voor verleende ontheffingen en vrijstellingen (**tweede lid**).

Krachtens *artikel 31* kunnen de betrokken ministers in voorkomend geval nadere regels stellen ten aanzien van hetgeen is geregeld in de artikelen 4 en 6 tot en met 29.

In *artikel 32* is een belangrijke bepaling opgenomen die verband houdt met de doorwerking van het AAB in Warenwetbesluiten, die krachtens artikel II, eerste lid, van de Wijzigingswet 1988 Warenwet (Stb. 358) immers van kracht blijven totdat zij expliciet worden ingetrokken. In een groot aantal besluiten wordt namelijk gerefereerd aan, of verwezen naar genoemd besluit. Ook zijn in enkele gevallen bijzondere, van dat besluit afwijkende bepalingen geformuleerd. Teneinde te voorkomen dat alle besluiten tegelijk met het onderhavige besluit zouden moeten worden gewijzigd, waardoor een uiterst ingewikkeld en ondoorzichtig geheel zou ontstaan, is er de voorkeur aan gegeven een en ander stapsgewijs te doen. Aangezien namelijk alle bestaande Warenwetbesluiten opnieuw, en dan krachtens de huidige tekst van de Warenwet, zullen moeten worden geherformuleerd, kunnen bij die gelegenheid voor zover nodig, bijzondere bepalingen als hierboven aangegeven, in de opnieuw geredigeerde besluiten worden opgenomen. Totdat de respectievelijke besluiten zullen zijn ingetrokken, blijven de bepalingen van het AAB op de waren in die besluiten bedoeld, van toepassing.

Van het Algemeen Besluit (Warenwet) wordt met *artikel 33* het artikel 9ter ingetrokken, waarin bepalingen waren geformuleerd ten aanzien van lettergrootte en dergelijke van aanduidingen op verpakkingen van eet- en drinkwaren. Tot de inwerkingtreding van het onderhavige besluit gold dat artikel nog als een richtsnoer voor de wijze van aanbrengen van de voorgeschreven aanduidingen en vermeldingen op andere dan voorverpakte eet- en drinkwaren. Het kon slechts als richtsnoer gelden, omdat het artikel nooit in werking is getreden. Met de uitbreiding van de reikwijdte van het onderhavige besluit ten opzichte van het AAB is echter, maar vooral gelet op de werking van de Etiketteringsrichtlijn, aan dit artikel niet langer behoefte.

Het onderhavige besluit hangt nauw samen met het Besluit tot wijziging van het AAB, HVAB, Melkbesluit (Warenwet) 1974 en het Vlees en vleeswarenbesluit (Warenwet) 1987 en het Warenwetbesluit Aroma's. Genoemde besluiten dienen derhalve gelijktijdig van kracht te worden. Om die reden is de inwerkingtreding van het onderhavige besluit gesteld op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip (*artikel 34, eerste lid*). Vooral gelet op het feit dat in de praktijk artikel 9ter werd nageleefd, zal een in werking treden op korte termijn in het algemeen geen probleem hoeven op te leveren. Voor zover het onderhavige besluit ingrijpende wijzigingen betekent in de praktijk van de etikettering van eet- en drinkwaren, is in de volgende leden bepaald dat die wijzigingen op een later tijdstip van toepassing zullen zijn. Voor onverpakte eet- en drinkwaren (*tweede lid*), en voor het verplicht gebruiken van de aanduiding die aangeeft dat een waar doorstraald is (*derde lid*), is die termijn gesteld op ten minste drie maanden na publikatie. Hetzelfde geldt voor de doorgaans per stuk te verhandelen bakkerswaren (*artikel 11, vierde lid, onderdeel b*). Daarvoor geldt krachtens het HVAB (*artikel 20, vierde lid, onderdeel b*) een vrijstelling voor de vermelding van de hoeveelheid. Nu die waren onder de werking van het onderhavige besluit gaan vallen, zal óf krachtens genoemde bepaling van dit besluit een vrijstelling kunnen worden gegeven, óf de vermelding van de hoeveelheid ook op bedoelde bakkerswaren plaats moeten gaan vinden.

Voor de inwerkingtreding van een aantal bepalingen van het besluit die verband houden met wijzigingen ten opzichte van het AAB, is in het *vierde lid* een overgangstermijn opgenomen van achttien maanden na de datum van publikatie van het besluit.

Een zelfde termijn is vastgesteld voor eet- en drinkwaren die nu, al dan niet voor een deel, onder de werking van het onderhavige besluit vallen

(**vijfde lid**), zodat tot het verstrijken van die termijn de in dit lid bedoelde eet- of drinkwaren mogen worden verhandeld die (nog) niet aan het onderhavige besluit voldoen.

Door deze onvermijdelijk geachte overgangstermijnen kan de in artikel 2, tweede gedachtenstreepje, van Richtlijn 89/395/EEG genoemde uiterste datum van implementatie (20 juni 1992) helaas niet gehaald worden.

Tenslotte is in het **zesde lid** een bijzondere bepaling opgenomen met betrekking tot het moeten bezigen van de vermelding van de produktiepartij. Het betreft de in de Richtlijn partij-identificatie opgenomen overgangstermijn voor wat betreft het niet behoeven te bezigen van die aanduiding. Het gaat daarbij om verpakte waren die tot en met 19 juni 1991 in het verkeer zijn gebracht of zijn geëtiketteerd. Die eet- of drinkwaren mogen ook na 19 juni 1991 worden verhandeld totdat de voorraden zijn opgebruikt.

Genoemde datum is afkomstig uit de Richtlijn Partij-identificatie. Aangezien dit besluit op die datum nog niet van kracht was, begint de overgangstermijn met de datum waarop dit besluit in werking treedt.

De aanhaaltitel van het onderhavige besluit zal op grond van *artikel 35* zijn: Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen. Met het onderdeel «Warenwetbesluit», met welk onderdeel in de benaming alle nieuwe Warenwetbesluiten zullen worden getooid, wordt aangegeven dat het besluit is gestoeld op de Warenwet, zoals die luidt na de inwerking-treding van de Wijzigingswet 1988 Warenwet.

Besluiten die op de Warenwet zijn gebaseerd zoals die gold vóór de inwerking-treding van de Wijzigingswet 1988 Warenwet, hebben immers als onderdeel van de benaming steeds aan het slot «(Warenwet)». Ook met die benaming kan dus eenvoudig worden geconstateerd welk regime van toepassing is: de Warenwet (Stb. 1988, 360), of artikel II van de Wijzigingswet 1988 Warenwet.

Bijlage I vloeit voort uit de Etiketteringsrichtlijn, en houdt verband met het bepaalde in artikel 7, tweede lid van het onderhavige besluit. Ten opzichte van eenzelfde bijlage bij het AAB bevat zij één wijziging, en wel de verplichte vermelding van de aard van de gebruikte olie of het gebruikte vet in voorkomend geval. Bovendien moet tevens in bepaalde gevallen het woord «gehard» worden toegevoegd indien het gaat om bepaalde geharde oliën.

In *Bijlage II* is ten opzichte van een vergelijkbare bijlage bij het AAB eveneens één wijziging aan te wijzen, namelijk het vervallen van de groepsnaam «geur en smaakstof». Zulks vloeit voort uit de EEG-Richtlijn met betrekking tot levensmiddelenadditieven (89/107/EEG; PbEG L 40), waarin deze uitdrukkelijk niet als levensmiddelenadditieven worden beschouwd, maar als een afzonderlijke groep van stoffen, die vervolgens worden geregeld in een afzonderlijke richtlijn: 88/388/EEG (PbEG L 184), kortweg de «Aroma-richtlijn». In artikel 7, derde lid, is bepaald hoe deze stoffen in de lijst van ingrediënten vermeld dienen te worden.

Concordantietabel I

Warenwetbesluit etikettering van levensmiddelen

Richtlijn Etikettering (79/112/EEG)*	Algemeen Aanduidingenbesluit (Warenwet)	Hoeveelheidsaandui- dingenbesluit (Warenwet)	Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen
1.1	1.1.b	1.1/(17.3)	1.1.c
1.2	-	-	(1.1.a/24.2)
1.3.a	-	-	-
1.3.b	1.1.a-b	1.1/(17.3)	1.1.b-c
2.1.a.i	20.1	(28.1)	29.1
2.1.a.ii	-	-	29.2.a
2.1.a.iii	-	-	29.2.b
2.1.b	-	-	-
2.3	20.1/20.2	(28.1)	29.1/29.2
3.1.1	3.1	-	3
3.1.2	3.3.a	-	4.1.a
3.1.3	-	20.1	4.1.b
3.1.4	3.3.c	-	4.1.c
3.1.5	3.3.d/11.a	-	4.1.d/18.a
3.1.6	3.3.f/13	-	4.1.f/19
3.1.7	3.3.g/14	-	4.1.g/20
3.1.8	3.3.d/11.b	-	4.1.d/18.b
3.1.9	3.3.b/9.1	-	4.1.h/21.1
5.1	3.1	-	5.1
5.2	3.1	-	5.2
5.3.1° alinea	3.2	-	5.3
5.3.2° alinea	-	-	5.4
6.2.a	6.1.c-d-f	-	9.a-b-c
6.2.b	6.1.e	-	9.d
6.2.c	6.2	-	9.g
6.4.a	-	-	1.1.e
6.4.b	1.2	-	1.4
6.4.c.i	1.3	-	1.5
6.4.c.ii.add.1° s.	1.5	-	1.7
6.4.c.ii.add.2° s.	1.4	-	1.1.f/1.6
6.5.a.aanhef	4.1	-	6.1
6.5.a.1° str	4.3/4.4	-	6.3/6.4
6.5.a.2° str	4.2	-	6.2
6.5.a.3° str	7	-	8.1
6.5.a.4°-5° str	8	-	8.2
6.5.b.aanhef	5.1	-	7.1
6.5.b.Evenwel..	5.1	-	7.2
6.5.b.3° str	5.1.e	-	7.3
6.7.1° al	5.2	-	7.4.aanhef
6.7.2° al	5.2.a.2°	-	7.4.b
6.8	4.5	-	6.5
7.1	15.1	-	10.1
7.2.a	-	-	10.2
7.2.b	15.2	-	10.3
8.1	-	9.3	11.1
8.2.a	-	(28.2)	11.2
8.2.c	-	23.1/25.6	16.1/12.2
8.2.d	-	22	13
8.3	-	24	11.5
8.4.1° al	-	21.1	14.1
8.4.2° al	-	1.1(opgietsvl)	1.1.g/14.2
8.5.1° al.a	-	27.1.b	15.a-b-c
8.5.1° al.b	-	27.1.a	15.d.2° str
8.5.2° al	-	27.1.a	15.d.1° str
9.1	10.1	-	16.2
9.2	10.1/10.6.b	-	16.2/16.6.b
9.3.1° al.1° str	10.1	-	16.2
9.3.1° al.2° str	16.2	-	24.2.b
9.3.2° al	10.2/16.2	25.2	16.3/23.4
9.4.1° al	10.3/10.4	-	16.4
9.4.2° al.1° str	10.5	-	16.5
9.4.2° al.2° str	10.6.a	-	16.6.a
9.4.2° al.3° str	10.6.b	-	16.6.b
9.6	10.8	-	16.8

Richtlijn Etikettering (79/112/EEG)*	Algemeen Aanduidingenbesluit (Warenwet)	Hoeveelheidsaandui- dingenbesluit (Warenwet)	Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen
9bis.1	—	—	17.1
9bis.2	—	—	17.2/17.4/24.2
9bis.3	—	—	17.3/17.4
10bis	9.1	—	21.1
10.1	11.b	—	18.b
11.1.a	16.1	25.1.a-b	24.1
11.1.b-c	—	—	24.2
11.2	16.6/16.8	13/25.5	23
11.3.a	16.2	25.2	24.3
11.4	16.3	—	24.4
11.6	—	(9.2.a)	24.5
12.1	2	30	1.3
12.2	—	—	24.2
13	2	30	1.3
14.2° al	16.6/16.8	13/25.5	23
20	22	32.1.	1.9
bijlage I	bijlage I	—	bijlage I
bijlage II	bijlage II	—	bijlage II

* incl. Wijzigingsrichtlijnen resp.
86/197/EEG (PbEG L 144), 89/395/EEG
(PbEG L 186) en 91/72/EEG (PbEG L 42).

Richtlijn Partij-identificatie	Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen
1.1	4.2/5.1.h/5.2/5.4
1.2	1.1.h
2.1	(2)
2.2.a	22.2
2.2.b	1.3
2.2.c	24.4
2.3	-
3	-
4.1° alinea	24.1
4.2° alinea	4.2/5.4/25/26
4.3° alinea	23
5	22.3
6	-
7	34.6

Concordantietabel II

Warenwetbesluit etikettering van levensmiddelen

Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen	Algemeen Aanduidingenbesluit (Warenwet)	Hoeveelheidsaandui- dingenbesluit (Warenwet)	Richtlijnen Etikettering, c.q. Partij-identificatie (RPI)
1.1.a	-	-	3° Overweging
1.1.b	1.1.a	-	1.3.b
1.1.c	1.1.b	1.1/(27.3)	1.1/1.3.b
1.1.d	-	-	(RPI,4)
1.1.e	1.1.c	-	6.4.a
1.1.f	(1.4)	-	(6.4.c.ii.add.2°)/
		89/107/EEG*,1.3.a	
1.1.g	-	1.1(opgietvl.)	8.4.2° al.
1.1.h	-	-	RPI,1.2
1.2	-	-	-
1.3	-	1.3	-
1.4	2	30	12/13/RPI,2.2.b
1.5	1.2	-	6.4.b
1.6	1.3	-	6.4.c.i
1.7	1.4	-	6.4.c.ii.add.2°
1.8	1.5	-	6.4.c.ii.add.1°
1.9	22	32.1.c	20
1.10	-	-	Raadsverklaring
2	-	-	-
3	3.1	-	3.1.1
4.1	3.1	-	5.1
4.2	3.1	-	5.2
4.3	3.2	-	5.3.1° alinea
4.4	-	-	5.3.2° alinea
5.1.a	3.3.a	-	3.1.2
5.1.b	-	20.1	3.1.3
5.1.c	3.3.c	-	3.1.4
5.1.d	3.3.d	-	3.1.5/3.1.8
5.1.e	3.3.f	-	3.1.6
5.1.f	3.3.g	-	3.1.7
5.1.g	3.3.b	-	3.1.9
5.1.h	3.3.e	-	RPI,1.1/4.1° al.
5.2	-	-	RPI,1.1/4.2° al.
5.3	-	30.2	8.5
5.4	-	-	RPI,1.1/4.2° al.
6.1	4.1	-	6.5.a
6.2	4.2	-	6.5.a.2° str
6.3	4.3	-	6.5.a.1° str.1° zn
6.4	4.4	-	6.5.a.1° str.2° zn
6.5	4.5	-	6.8
7.1	5.1.aanhef	-	6.5.b.aanhef
7.2	5.1	-	6.5.b.Evenwel..
7.3	5.1.e	-	6.5.b.3° str
7.4	5.2	-	6.7
8.1	7	-	6.5.a.3° str
8.2	8	-	6.5.a.4°-5° str
9.a	6.1.d	-	6.2.a.1° str
9.b	6.1.c	-	6.2.a.2° str
9.c	6.1.f	-	6.2.a.3° str
9.d	6.1.e	-	6.2.b
9.e	6.1.a	(6.3)	-
9.f	6.1.b	-	(6.3)
9.g	6.2	-	6.2.c
10.1	15.1	-	7.1
10.2	-	-	7.2.a
10.3	15.2	-	7.2.b
11.1	-	9.3	8.1
11.2	-	29	-
11.3	-	(28.2)	8.2.a
11.4	-	20.4	(8.3)
11.5	-	24	8.3
12.1	-	23.1	8.2.c.1° zin
12.2	-	25.6	8.2.c.2° zin

Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen	Algemeen Aanduidingenbesluit (Warenwet)	Hoeveelheidsaandui- dingenbesluit (Warenwet)	Richtlijnen Etikettering, c.q. Partij-identificatie (RPI)
13.1	-	22.1	8.2.d.1° zin
13.2	-	22.2	8.2.d.2° zin
14.1	-	21.1	8.4.1° alinea
14.2	-	1.1 (opgiëtv.)	8.4.2° alinea
14.3	-	21.2	(8.4.3° alinea)
14.4	-	-	-
15.a.	-	27.1.b	8.5.1° al.a
15.b.1° str.	-	27.1.a	8.5.2° alinea
15.b.2° str.	-	27.1.a	8.5.1° al.b
16.1	-	-	(9bis.1)
16.2	10.1	-	9.1/9.2
16.3	10.2	-	9.3.2° alinea
16.4	10.3/10.4	-	9.4.1° alinea
16.5	10.5	-	9.4.2° al.1° str.
16.6.a	10.6.a	-	9.4.2° al.2° str.
16.6.b	10.6.b	-	9.2
			9.4.2° al.3° str.
16.7	10.9	-	-
16.8	10.8	-	9.6
17.1	-	-	9bis.1
17.2	-	-	9bis.2.1° al.
17.3	-	-	9bis.2.3° al.
17.4	-	-	9bis.2.2° al./9bis.3
18.a	11.a	-	3.1.5
18.b	11.b	-	3.1.8/10.1
19	13	-	3.1.6
20	14	-	3.1.7
21.1	9.1	-	3.1.9/10bis
21.2	-	-	87/250/EEG**
22.1	12.1	-	(RPI,4.3° al.)
22.2	-	-	RPI,2.2.a
22.3	12.2	-	RPI,5
23	16.6/16.8	13/25.5	11.2/14.2° al/ RPI,4.3° alinea
24.1	16.1	25.1.a-b	11.1.a/RPI,4.1° al
24.2	-	-	11.1.b-c
24.3	16.2	25.2	11.3.a/9.3.2° str/ 9bis.2.3° zin
24.4	16.3	-	11.4/RPI,2.2.c
24.5	-	(9.2.a)	11.6
25.1	-	30.2	8.5
25.2	-	-	RPI,1.1/4.2° al
26	-	-	RPI,1.1/4.2° al
27	-	-	-
28.1	17.1	26.1-4	-
28.2	17.2	(26.2)/26.5.a	-
28.3	17.3	(26.2)/26.5.a	-
29.1	20	(28.1)	2.1.a.i/2.3
29.2.a	-	-	2.1.a.ii/2.3
29.2.b	-	-	2.1.a.iii/2.3
29.c	(20)	-	VO(EEG)1898/87***
29.3	-	-	2.1.b
30	-	-	-
31	-	-	-
32	-	-	-
33	-	-	-
34.1	-	-	-
34.2	-	-	-
34.3	-	-	(5.3)
34.4	-	-	2 (wijz.rl.****)
34.5	-	-	2 (wijz.rl.)
33.6	-	-	RPI,7
35	24.1	33.1	-
bijl.I	bijl.I	-	bijl.I
bijl.II	bijl.II	-	bijl.II

* Richtlijn 89/107/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschap van 21 december 1988 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake

levensmiddelenadditieven die in voor menselijke voeding bestemde waren mogen worden gebruikt (PbEG L 40).

** Richtlijn 87/250/EEG van de Commissie van de Europese Gemeenschap van 15 april 1987 inzake de vermelding van het alcoholvolumegehalte bij de etikettering van voor de eindverbruiker bestemde alcoholhoudende dranken (PbEG L 113).

*** Verordening (EEG) Nr 1898/87 van de Raad van de Europese gemeenschap betreffende de bescherming van de benaming van melk en zuivelprodukten bij het in de handel brengen (PbEG L 182).

**** Richtlijn 89/395/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschap van 14 juni 1989 tot wijziging van de Richtlijn 79/112/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschap van 18 december 1987 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake etikettering en presentatie van levensmiddelen bestemd voor de eindverbruiker alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame (PbEG L 186).

De Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. J. Simons